

Koppány-e vagy István?

(Történelmi korrajz)

Írta:

Dr. Bencsi Zoltán

Atilia urunk 1504. esztendejében

Készítette: Gyarmati Ferenc könyvnyomtató műhelye
Budapest, VIII., Déry-utca 15. Távbeszélő: 349-983

Válaszúton

Rettegett harcos volt Nyilas. A csatában előtte «lien meg nem állt. A futó ellenséget Szélvész lován az utolsóig üldözte. A bátrakkal összemérte kardját. A gyengéknek megbocsátott. De az álnokok számára nem volt kegyelem.

Ha elült a harci zaj, hazatért övéihez. Otthon mé-lázó és érzelmes volt. Senkinek nem ártott. Vallásához a végsőkig ragaszkodott. Hadúrnak mindennap áldozott.

A bátorságot és hadúrímádást húnvérű apjától örökölte. A szelidséget és tépelődést bolgár anyjától.

Nagyapja, apja bekalandozták Európát. Amerre jártak, diadal fakadt a nyomukban. Fényes kardjukat napfényben fűrösztötték. Lovaik patái elé hercegek, fejedelmek omlottak. Vért ok nélkül soha nem ontot-tak. A legyőzöttekkel kegyelmesek, a meghódolóval nemesek voltak. Testvérül fogadták. Gőg nem lako-zott szívükben. Csak egyre voltak kevélyek: világverő őszükre, Atillára!

A nagyapa kidúlt, de az apa, Ócsárd, még min-dig róttá a hadak útját. Szászországban gyönyörű szőke lányra akadt. Egy várúrnak szépséges szemefényére. Foglyul ejtette. Haza hozta. Halálosan szerel-mes lett bele. A várúr hat szekéren küldött érte vált-ságdíjat. Aranyat, ezüstöt, drágaságokat. Nem fogadta el. Nem lehetett! A csillagszemű Mária ragaszkodott ahhoz, hogy férje csak keresztény lehet. „Nyugathívővé soh'se lesz a fiam!” — jelentette ki dölyfösen a nagyapa.

Ócsárd habozott. Szerelmének mindent emésztő lángja ostromolta az eget. Titokban egy szerzetest keresett fel. Attól meg akarta ismerni jól a nyugati vallást. Tudni akarta, hogy mi választja el őt Máriától! Meg is ismerte. A szerzetes nagytudományú férfiú volt. Ocsárddal hosszú éjszakákon át az egész ószövetséget átvették. Az újszövetség meg mindennapos lett. A sok tudomány Ócsárdot gondolkodóvá tette.

Kétségei támadtak s meg is jegyezte tanítójának, hogy az ószövetség, — nézete szerint, — nem eredeti. Más vallásokból és hagyományokból van összeszedelve. Erkölcstana meg el nem fogadható.

— Nézd, atyám, — mondotta, — az újszövetségben meg sok az ellentmondása. A Mester teljes lemondásra, vagyonközösségre buzdított. Egyenlőséget hirdetett. De én ennek mind az ellenkezőjét látom. Ragyogást, hivalkodást, hatalmi vágyat. Egyszerűség helyett bíbort és kincseket. Miért van az, hogy Jézus tanításainak legnagyobb tehetsége, Pál, azt mondta: „Ti szolgák engedelmessédjétek uraitoknak!” Miért mondjátok, hogy Jehovának kiválasztott népe van? A mi hitünk szerint az Istennek minden gyermeke egyforma. Miért mondjátok, hogy a választott népből támadtak a tanítók? Miért mondjátok, hogy Jehova évezredekken át senki mással nem törődött, csak a választott néppel? Hogy lehet az, hogy mindenkire kárhozat vár, aki nem fogadja el a nyugati vallást? Mi, magyarok eddig mindenkinek megbocsátottunk, aki meghódolt. De az ószövetségből azt tanultam meg, hogy az ellenséget meg kell ölni. Hisz, aki az őseinktől lemásolt tízparancsolatot kihirdette katonáinak, azt a hadiparancsot adta: „Mindenkit le kell gyilkolni, csak a szüzeknek kegyelmezzetek”. Aki a zsoltárokat

szerezte, az meg barátját az első arcvonalba küldte, hogy nyugodtan elszerethesse feleségét. Ábrahám meg tagadtatta magát feleségével, hogy az a fáraó hálókamrájába kerüljön s neki sok pénze, marhája legyen,

A szerzetest nagyon meglepték Ócsárd kérdései és az ellenvetésekre nem tudott megnyugtató válaszokat adni.

Ócsárd pedig folytatá:

— Mondd atyám, hogy lehet az, hogy még a tanítvány is megtagadta mesterét? Pedig annak a tanítványnak a hitén épült fel a nyugati egyház? Árulói akadtak a Mesternek, akiket az minden jószágával ellátott. Akadt, aki hitvány pénzért eladta azt. Homlokon csókolta azt, akit vesztőhelyre juttatott.

A szerzetes válasz helyett csak bólogatott. Ócsárd pedig folytatta:

— Hogy lehet az, hogy a veszély pillanatában nem volt a Mester mellett senki? Akit pár nappal előbb még virágokkal fogadtak, harmadnap megfeszítették! Ugyanazok, akiknek a betegeit meggyógyította. Rettenetes, hogy senki sem volt mellette a kinszenvedés óráiban. Senki nem oltotta emésztő szomját, csupán egy idegen katona nyújtott át neki ecetes szivacsot. Hogy eshetett, hogy Róma helytartója érelekből kiszolgáltatta a dühöngő tömegnek. Tanítványai pedig eloldalogtak mellőle. Mikor pedig széttörte szemfedőjét és napvilágot követelt, megint csak a ta Hitványok köpött akadt, aki nem hitte el a csodát. Három évig járt a Mesterrel és nem hitt neki!

Azután meg miért tanítjátok azt, hogy földi anyától született ember Isten lehet? Miért mondjátok, hogy mennybeszállt, mikor meg vagyon írva, hogy mikor tanítványai elvitték a halál helyéről 40 napig feküdt, míg sebesüléséből meggyógyulhatott és kíván-

dorolt. Afgánországban ma is őrzik azt a sírhelyet, ahová 120 éves korában, — mikor valóban meghalt — eltemették. Lehet, hogy nagy volt és bölcs, de csak saját nemzetének lehetett nemzeti tanítója és hőse.

Nekünk és fajunknak szintén megvannak a mi „Isteneink”, a mi nagy tanítóink és hőseink!

Ócsárdnak minden szavából látszott, hogy ezek a dolgok, melyeket az új hit kapcsán a szerzetestől tanult, nagy hatással voltak reá. Összehasonlítást tett. A magyarok nem bántanak senkit. Itt még jöttment idegenek is kövérré híznak. A magyarok között mindenki azt hirdetheti, amit akar. Senki nem törődik vele. Éppen csak a király erőszakolja a dolgot. A magyarok a fegyvertelén lakosságot soha nem bántják. Női becsületet nem tipornak sárba. Barátaikat nem küldik előre, hogy annak asszonyát elvehessek. Ha a koma bajban van mindenki áldozza érte életét. A vezért soha nem hagyják cserben, Ők az embert hamar megismerik. Akivel három évig éjt, napot együtt töltenek, annak még gondolatait is tudják. De nem is fordulhat elő, hogy ne higgyenek neki. Mert akinek nem hisznek, azt már harmadnap odébb küldik.

A magyarok senkit sem üldöznek azért, mert más hitet vall. Senkitől nem tagadják *meg* a mennyországot, mert más Istent imád. A Magyar Istennek nincsen kiválasztott népe. A magyarok szeretik hinni, hogy Hadúr csak az övéké, ám azért a többi népek is ugyanúgy imádják Őt. És Hadúr mindenkinek áldozatát kegyesen fogadja. Nem ösztökéli arra híveit, hogy mindenkit az ő jármába hajtsanak. Higgyen mindenki, amit akar. Boldoguljon mindenki, ahogy tud. Hadúr azért meg nem haragszik. Csak mindenki igaz, jó és becsületes legyen. Hadúr nagy és dicső! Kezének áldott nyomát minden viseli, ő mindenütt ott

van és mindenben benne van. Bennem. Benned, ő személyes Isten. Őt a nagytermészet dicséri. Minden fűszál hozzá zeng dicséneket. Minden csillag tőle fényeskedik. Előtte nincs kicsiny és nagy. Őt nem lehet tárgyra festeni. Sem szoborba faragni. Nem lehet zsebben hurcolni. Hadúr minden mindeneidben. De Ő nem bosszúálló Jehova, hanem törvényekkel uralkodó, hatalmas Úr! Törvényei alól senkivel sem tesz kivételt, de nem is magyarázza azt kétféleképpen.

A magyarok irgalmasok. A nyugatosok kegyetlenek. Egy bizánci császárnő az uralkodóteremben vakítottatta meg fiát, hogy helyette Ő uralkodhasson. Ugyanabban a teremben, ahol világra hozta. Egy magyar anya sohase tenne ilyet. A magyar anya önmagát adja, — ha kell — gyermekéért!

A magyarok nem álnokok. Náluk az adott szó szent! Amit ígérnek, megtartják. A nyugatosok a magyarokkal szemben mézes-mázosok. A király előtt meg bevádolják őket. A bizánci császár szövetségével együtt orgyilkosokat is küldött Atillához, A nyugatosok nem sokat törődnek az ígérettel, ha annak megszegése előnyt jelenthet. ígéretüket csak jobb híjján tartják meg.

Szép vallás a nyugatosoké. Jói Hogyne volna jó, hisz tanításaik nagy részét a keleti vallásokból szedték össze. De minek akarják mindenáron a magyarokra erőszakolni? Miért nem szabad a magyarnak egy őshazai dalt sem elénekelni? Miért kell az áttért magyarnak folyton csak zsolozsmát zengedezni? Hisz Hadúr szereti a jókedvet. Szereti a derűt. Az élet csak úgy szép, ha minden oldalát szemléljük. Miért nem szabad a nyugatosoknak a Hadúrnak nyújtott áldozatban részt venni? Hisz a magyarok nem haragszanak senkire, mert a nyugatosok templomába meg,

És mért kell a magyarnak még a nyelvét is elfeledni? Miért kell a magyarnak idegen nyelven imádni az Istent? Meg aztán ennek az idegen vallásnak miért lakik oly messze a feje? Ha annak oly nagy a hatalma, miért nem tudott megállni világverő nagy ősünk előtt? Ha Atilla lett volna a nyugatosok kegyének kiszolgáltatója, bizonyára máglyán égették volna meg. Igen, mert ők azt hirdetik, hogy egy akol és egy pásztor. Csak az üdvözölhet, aki az akolba betér!

Lám, a nagy Atilla milyen kegyelmes volt. Lábai előtt hevert az egész nyugat, de senkit nem kényszerített; hogy fogadja el az ő hitét. Még csak fel sem említette a különbségét. Emberszámba vette a más nemzethez vagy valláshoz tartozókat is.

Gyermekkorában Rómában tanult. Ha ő a népe érdekében valónak tartotta volna — fajunk legnagyobb fia volna — a római hitet, bizonyára felvette volna. Ő csak tudott különbséget tenni. Ki más ha ő nem?

A nyugatosok meg mindenkit erőszakkal térítettek be az akolba. Olyat is, aki nem akar menni. Miért?

Ha az ő hitük a mindenekefeletti, akkor azután kapkodni kell az embereknek. Aki pedig nem kapkod, az úgyszem hisz. Miért kell azt kényszeríteni, aki nem hisz?

No meg aztán mért kell a nyugati papoknak adózni. Hisz elég nagy földet kaptak a királytól. Mért kell, hogy ebben az országban minden csak a királynak és azoknak teremjen? Ha pedig minden kell, hogy annak teremjen, mért nem adnak az ősi hit táltosainak is? Mért nem? Mért üldözik azokat, akik senkinek sem vétettek?

Mért nem szabad a táltosoknak megmondani a jövődőt? Mért nem szabad kiolvasni a holnapot? Hisz Atilla előtt az egész világ porba omlott, mégis

megkérdezte a táltosokat. Ő a porbaomlott világ hátán nem tobzódott. Pedig megtehetette volna.

Mily parányak azok, kik a király parancsait hajtják végre és mennyivel lelketlenebbek, mint az, aki minden életnek ura volt. Miért? Es ezerszer miért?

Nagyon sokat tűnődött Ócsárd a hitbeli különbségeken. És úgy találta, hogy semmi szükség arra, hogy elhagyja Hadúr hitét. Úgy találta, hogy lehet ő «becsületes ember így is. Sőt ha ki tart az ősi hit mellett, azok, akik vele tartanak, soha el nem árulják.

Mennyivel szebb és nemesebb a mi hitünk! — gondolta Ócsárd. — Mi öröktől fogva vagyunk. Örökké leszünk. Az Istenség alkotórészei vagyunk. Nekünk oda vissza kell térnünk. A mindenségben minden a törvények szerint történik. Semmi sincs ok nélkül. Mindannyiunknak egyaránt jogunk van az élet szépségeihez. Attól bárkit elzárni: bűn. És mindenki részese lelkünknek, mert valamennyien vagyunk egyek. Semmi türelmetlenség. Csak megértés. Így tanította azt már a nagy királyfi is. A mi nagy ősrünk, Buddha. Egyistenhitét sem kell tanulni a nyugatosoktól, mert hisz a magyarnak egy Istene van: a Magyarok Istene! Zarathustra a nagy hun, de meg Gotáma (Buddha) is ezt tanította.

Nyugat jöhetne egyistenhitét tanulni a magyarokhoz Nyugat nem egyistenhívő. 3 Istenhez imádkozik s a festett és faragott képek számtalanját imádja. Mennyivel felette vagyunk mi nyugatnak — gondolta Ócsárd.

Nekünk földművelésünk, iparunk fegyverkészítő-tudományunk, írásunk, ősműveltségünk van. Mikor érnék” ők utól bennünket? *

Nagyapa azonban nem értette a dolgot. Nem tudta mire vélni Ócsárd barátságát a szerzetessel. Azt hitte,

hogy hűtlen akar lenni ahhoz, aki a magyarokat idevezette.

Neki eszébe sem jutott, hogy Máriát áttérni kényszerítse. Ilyen dolgokról egy szót sem említett soha.

Fia töprengése azonban nem tetszett neki.

Azok az elrejtett sóhajok! Azok a fülíg való pírulások, ha Máriát látta.

Hírvivőt küldött a király udvarába. Megkérdezte, hogy szívesen fogadnák-e az idegen leányt. El akarta távolítani a fia mellől. Az idő minden sebet begyógyít, gondolta a tapasztaltak bölcsességével.

Ócsárd mitsem tudott ezekről. Sejtelve sem volt, hogy el akarják Máriától szakítani.

És mégis egy reggel arra ébredt, hogy Máriát felvitték Esztergomba, az idegenektől körülvelt király udvarába. A leány apja, Ekkhard is idejött. Felajánlotta szolgálatait a fiatal királynak. Az szívesen fogadott minden idegent. Udvarában hemzsegték a jöttek. Mindenkinek volt itt hazája. Mindenkinek volt itt maradása. Csak a dacos magyarok maradiak kívül. Részint nem kellett nekik az idegen fény, részint nem akarták felvenni a nyugati hitet. Legfőképen pedig, mélyen lenézték az idegenek hadát.

A királyra viszont nagy hatással volt nyugat-Magyaros hangzású nevét is idegennel cserélte fel. Azt tartotta, hogy az egy anyanyelvű ország gyenge. A harcos magyarok ellenében idegenekkel vélte megvédhetni uralmát. Az úr így a nemzet és Sarolta fia között mindig nagyobb-nagyobb lett!

Az idegenek fenekedtek a magyarokra, A németek szerették volna az egész birodalmat a császár lábai elé rakni. Igaz, hogy egyenlőre útban volt a király. De se baj, majd elteszik azt láb alól — gondolták—!

* * *

*

A pusztákon pedig magasra csapott fel a pász-tortűz. Sokszor az eget pirosította be a hatalmasra rakott máglya. Annak melegénél sírva vigadtak a magyarok. Várták, hogy a fejedelemben egyszer majd csak feltámad apái vére. Kérték őt. Könyörögtek neki. Mikor semmi sem használt, szövetkeztek. Árpád más magzatját akarták kendvévé tenni. A tervezgetések éveikig tartottak.

A harc talán sohse ütött volna ki, ha az idegek nem csiholják a tüzet. Ezek ennek parazsánál akarták megsütni pecsenyéjüket. Idebenn nagy birtokokat kaptak. A király udvara hemzsegett tőlük. Aztán hitbéli buzgóság is fütötte őket. Nem utolsó sorban az a gondolat, hogy jó lesz a pusztá magyarjainak földjén osztozkodni.

Az idő minden sebet begyógyít. Ócsárd fájdalma éveikig tartott. Mint léleknélküli test, járt-kelt a világban. De még remélt. Aztán a remény is füstbe ment. Meghallotta, hogy Máriát egy német úr elvette. És Ócsárd úgy érezte, mintha szíven szúrták volna. Aztán egy csapathoz csatlakozott, mely a bizánci birodalomba tört be.

Napsugár

Somogyországban, erdők mélyén, csabzó patak partján tort ülnek a magyarok. Most tértek meg a rizánci birodalomból. Teméntelen kincset hoztak májukkal Most azon osztoznak.

Igaz, hogy a király megtiltotta a külföldi kalandozásokat. De azt senki sem veszi komolyan. Csak itt tartják meg, ahová elér a keze. Ide pedig nem ér el. Itt szabad magyarok laknak. Itt az új hit sem terjed!

A király ugyan már sokszor figyelmeztette a magyarokat, hogy megharagszik. De itt senki se hiszi, hogy a magyarok ellen ki merné húzni kardját. Vég-tére is kire támaszkodik ő? A kódogó idegenekre? A magyarok már sokszor megmutatták, hogy azok hozzájuk fel nem érhetnek. Hát, ha akarja, csak küldje azokat! Vissza ugyan nem igen fognak térti!

Íme, most is egész Bolgárországot beszáguldottak. Bizánc országait megsarcolták. Mire összeszedelőzködött a bizánci sereg, ők már mindent letaroltak. Mit is tudnak azok? Nem sokat értenek a harcokhoz. A méregkeveréshez, igen! Vigyázni is kell, nehogy bizánci ember jöjjön a határba. Annak még a lehelete is mérges!

A kalandban résztvett a nagyapa és a fia is. Ócsárd egy gyönyörű lányt hozott. Valami bolgár vezérnek lehet a lánya. Gyönyörű! Karcsú mint az őzike. Nem szőke, mint a germánok. És nem fekete, mint a Pireneusok lakói. Olyan se nem szőke, se nem barna.

Otthon mindig ugrált és kacagott. Dalra állt az ajka. Maga volt az élet és a jókedv! Harmatos volt a bőre. Ragyogók a szemei. Finom, ívelt a keze. De azért megülte a paripát! Semmi áron nem akart jönni. Rá kellett kötözni a lóra, Apja most azt se tudja, merre jár. Igaz, hogy ő maga se.

Napsugár — mert így hívták — jegyese volt egy délceg bolgár vezérnek. Reggel, mikor felébred, mindig keletdélre néz. Várja a szabadítást.

Ócsárd minden reggel vadvirágot tesz ajtaja elébe. Virágon lépked, mikor elhagyja a házat. Minden gondolatát lesik. Itt mindenki olyan jó hozzá. A vitézek, amerre megy, tisztelettel nyitnak utat neki. Megsüvegelik. Mindenfelé a legnagyobb hódolat hangján beszélnek vele. És ő mégsem szeret itt. Visszavágyik

Bulgária vadregényes bércei közé. Oda, hol gyermekéveit töltötte. Almában megjelenik néha apja és hívogatja. De, hogy menjen el egyedül a gyámoltalan nő? Martalócok zsákmánya lenne. Eltévedne. Vagy tán a farkasok szednék szét!

Sokszor foglalkozott már a szökés gondolatával. Mert azt végrehajtani igen könnyű lenne. Nem őrzi itt senki. Mehet, amerre lát. Ha akar, kilovagol a határba. Ha akar, egész nap is odamaradhat. Igaz, hogy itthon Ócsárd kérdő szemei fogadják. De szólni senki egy szót sem szól.

És aztán a bolgár vezér sem jön érte. Pedig fel kellene, hogy kutassa őt még a tenger fenekéről is. Igaz, hogy egyszer eljött. Az egyszer úgy nyár elején volt. Napsugár korán kelt, Kiment a mezőre. Lovát szabadon engedte legelni. Ő maga leheveredett egy boglya tövébe. Elszenderedett. Álmodott. Álmodott. Nem, a valóság volt az! Megjelent előtte jegyese. Bocsánatot kért tőle. Feloldotta ígérete alól. Sokáig nem jött, sehol nem találták, meghalt, úgy gondolta mindenki. Ő is asszonyt vitt a házba. Azzal most megegyeznek. Keresse Napsugár is a boldogságot.

A látomány aztán eltűnt. Lehet, hogy nem is álom volt ez, hanem, valóság. De az is lehet, hogy csak álom volt. Meglehet, hogy elálmodozott. Ébren álmodott. Most már nem tudni. Ő maga sem tudná megmondani.

Annyit tud csupán, hogy mikor felállt, arcát elöntötte két szemének árja. Sírt, zokogott keservesen. Dacosan hátravetette szemébe omló haját Megtörülte könnyeit.

— Azért mégis várnia kellett volna rám! — sírta,
S újból megeredtek könnyei.

És amikor hazament, engedte, hogy Ócsárd meg-

simogassa a kezét. Engedte, hogy rajta feledje tekintetét. Ő, bár révedező szemmel messze a délbe nézett, nem rejtette el arcát Ócsárd mély pillantásainak égető tüztől.

Azután teltek, múltak a napok. Egybekeltek. Magyar szokás szerint. De Napsugár szeméből örökre eltűnt a fénylő csillag. Ajkáról nem lehetett hallani a kacagást. Szemeinek fénye megtört. Csak akkor melegedett fel kissé, ha Simon fejedelem országaról meséltek. Oh, mert lelke visszavágyott oda . . .

Soha nem mondta az urának, hogy lelke másnak képével van tele. Soha nem mondta Ócsárdnak, hogy eltemetett fájdalmai vannak. Soha nem érezte vele, hogy csókjai tüztől nem tud lángrollobbanni. Mindig hívségesen teljesítette a házasszonyának tisztét. Nem panaszkodott. Nem sóhajtozott. Dacos, büszke lelkét sirám el nem hagyta. Tudta, hogy a Dél kéklő hegyei alá többé vissza nem térhet. Tudta, hogy nem borulhat a szent göröngyre, hová anyját temették. Tudta, hogy játszótársait többé nem láthatja. Tudta, hogy nem fog lovagolni többé a hegyvölgyös Bulgáriában. Tudta, hogy kötelessége ideköti. Hadúrhoz imádkozott. Mert ő még nem volt nyugathitű. Ócsárd azért is vette el. Ő még megőrizte a Volgamenti erkölcsöket és hitet. Az ő lelkében még ugyanazok a szentségek éltek, mint Ócsárdéban.

És Ócsárd megértő volt. Soha nem kínozza kérdésekkel. Mindig igyekezett észre nem venni a könnyet, mit Napsugár titokban ejtett. Nem tett neki szemrehányást, hogy a lelkét soha nem bírhatja. Nem erőszakolta szerelmét se, bár néha-néha majd beleszakadt a szíve! Mert ilyenkor ő is emlékezett.

Ócsárd a fájdalmat hordozta lelkében. Napsugár a lemondási. Két ember került egymás mellé, akiknek

másfelé volt a másik énjük. Ócsárd sokszor gondolt Máriára, aki Fehérváron élt. Már kislánya is volt. Szintén Máriának keresztelték. Sokszor gondolt arra, hogyha az az Ekkhard Mária hadúr hitű tudott volna lenni!

Így sem káromolta sorsát. Nem fakadt ki senki ellen. Napsugár többé nem gondolt a bolgár vezérre. Eltemette, mint egy szép emléket, amire nem jó gondolni. Magában azonban sohasem bocsájtott meg neki. Ugy érezte, hogy annak érte kellett volna jönni. Nem jött! Tehát nem is lehet méltó az ő kezére!

És ennek a meggyötrődött emberpárnak a gyermeke volt Nyilas! Mióta megszületett, mégis mintha némi fény költözött volna az Ócsárd házába. Mindketten a gyermeknek éltek. Egymást akarták túlszárnyalni annak szeretetében.

Napsugár a lelkét akarta átültetni Nyilasba. Gondolatait akarta átítatni. Mesélt neki mindig a vitézekről, a dicső harcokról. Mindig úgy fordította a szót, hogyha egyszer Nyilas megnő, majd vitéz lesz. Nagy és dicső vitéz és majd felkeresi egyszer, mint győző, az ő rokonait.

Nyilasra hatott is ez a bátorítás. Még 15 éves sem volt, pajtásaiból kis csapatot szervezett. Már gyermekkorában be akart törni a Várdár völgyébe.

Nyilas harmadmagával a Laposb a tartott. Ott legelésztek apja lovai. Gyönyörű szép nyáreleji éj volt. A hold ezüstsugárait szórta a földre. Nyilas szeme a magasba tévedt. A hadak útját kereste. Társait is figyelmeztette erre. Valami belső meleg hevítette. Fialtal lelke teleítta magát az ősök emlékével.

Itt egykor etruszk lovasok lábai alatt rengett a föld. Pannóniában ezeket rómaiaknak, hívták. A római hadak körül itt egykor virágzó telepek támadtak.

De aztán elmúlt, minden minden. El kellett múlnia, mert a rómaiak nagyon felhígították a vérüket. Teutonokkal, gallokkal, keltákkal, meg a világ mindenfajta népével. Vízze vált a római vér, melyet egykor az etruszk vér nemesített meg. A vízben felolvadt a római vér s nyomtalanul eltűnt az etruszk. Rómának tehát el kellett buknia.

Aztán itt görnyedtek a rabszolgák százezrei, hún apái lába alatt. Erre jött vissza a győzhetetlen Atilla a catalaunumi csatából, Nyugat ott sem birt erőt venni rajta. Aétius, római hadvezér elsompolygott a harc-térről.

Majd Baján gyűrűvel is tele volt Pannónia. Szilaj lovasok patái alatt szikrázott a föld. Aki útjukba állt, elseperték. Aki meghódolt, testvérül fogadták. De az avarok is elpuhultak, Egymásközt is egyenetlenkedtek. Nagyságuk vége lett, mert elhagyták őshitüket!

Amikor veszélyben voltak a testvérek, Csaba mindig segítségükre sietett. Nem engedte, hogy a Kárpátok gyűrűzte völgy kiessen hatalmukból. Most már nem is fog kiesni soha! Árpád itt meg erősítette a turániak örök birodalmát! Árpád! Igen Árpád! Milyen nagy vezér is volt az! Békében bölcs, háborúban félelmetes,

Ily gondolatok lepték el Nyilas agyát. Lelkében hivatást érzett. Karjaiban erőt, Igen, megteszi anyja kívánságát. Felkeresi a bolgárok népét, Meg fogja találni nagyatyját. Aztán idehozza. Cimborái segítenek neki. Azután boldogok lesznek. Anyja nem fog többé sírni. Atyja, mint hőst megdicséri. Csak sikerüljön a vállalkozás.

Már félórája ügettek, mikor feltűnt a Lapos. Köröskörül néma csönd. Csak néha a békák brekegése törte meg azt, Sarjúillat terjengett a levegőben.

Nyilas leszállt. Elébe szaladtak a komondorok. Örömmel csaholtak. Nyilas egy mozdulattal némaságra intette őket. De Dölyfös fölérzett. A boglya tövében aludt. Két petrencét hordott oda magának ágyul. Fürkészsze emelte fel fejét. Nyilas és társai azonban hasra feküdtek. A kutyáktól nem vette észre Dölyfös. Majd, miután körülnézve, semmit sem látott, újból elnyújtózott.

Nyilas intett Maroknak és Kárásznak. Azok oda-kúsztak melléje!

— Dölyfösre borítsatok subát! Aztán kötözzétek be! A kutyák ismernek, nem bántanak. Én addig az öt legjobb lovat kipányvázom. Elillanunk velük. De Dölyföst se bántsátok, ha nem érzik föl! Rajta fiúk, rajta! Húj, húj, hújrú!

Marok és Kárász előre mentek, csendben siklottak, mint a gondolat, Am Dölyfösnek jó fülei voltak. Nem aludt. Félkönyökre támaszkodva, nézte az eget. Hallgatózott. Neki már a kutyák elhallgatása gyanús volt.

A két kúszó alakot is hamar észrevette. Maroknak az arcát is felismerte. El nem tudta találni, miben főhet a fiú feje. Kíváncsian pislogott. Tette az alvót, mikor közelébe értek. Arra azonban nem számított, ami történt. Kárász rávetette subáját. Aztán egy szemvillanás alatt ráhempergette Dölyföst. Körülkötözték. De Dölyfös karjait kiszabadította. Azt külön kötötték le. A kutyákat Dölyfös hiába hitta.

— Mi a csudát csináltok, gyerekek? — hördült fel mérgesen.

Szavára senki sem felelt. Rugdalózott. A fiúk nem törődtek vele. Nagy baj volt az, hogy felébredt. Megismerte őket. De mostan a gyorsaságtól függ minden.

Hamarosan kioldozták a tizenkét legjobb csikót. Kötőfékjükkel egymáshoz kötözték. Elügettek.

Visszafelé az út még hosszabbnak tetszett, A sás partján azonban már várt a kilenc cimbor. Mindegyik alá lovat adtak. Elindultak, mint egykor Hunor és Magyar. Dél felé tartottak. Rövid pár óra alatt el is érték a nagy folyót (a Drávát). Itt a parton le akaitak heveredni. Megpihenni, Leszálltak, Nagy volt azonban meglepetésük, amikor a folyó partjáról Ócsárd egyenest feléjük tartott,

— Mi járatban vagytok, fiúk? — Kérdezte szelíden. A háta mögött csendesen kirajzolódott Dölyfös alakja,

— Bulgárhonba tartunk.

— Aztán mi a szösznek? — kíváncsiskodott Ócsárd. — Nem tudjátok, hogy a fejedelem betiltott minden portyázást?

— Minket az nem érdekel! — volt a válasz.

— Az csak otthon parancsoljon a csatlósainak, toldotta meg Tomaj.

Ócsárd nem tett ellenvetést. Odament szelíden fiához. Nyilas ekkor már tizenöt tavaszt látott. A bajusza is serkedezett. Vállas és izmos volt.

Mindig jó fiam voltál, Nyilas! Mit akarsz tenni? — kérdezte az apja.

Nyilas nem felelt.

— Szólj, mert az igazat akarom tudni!

Nyilas erre elmondotta a céljukat. Ócsárd szelíden megsimogatta. Aztán intett Dölyfösnek, hogy terelje össze a lovakat. Megtörtént. Es a kis csapat hazatért. Ócsárd nem szólt egyetlen szemrehányó szót sem, csak másnap jegyezte meg:

— Majd, ha emberebb leszel!

Vajúdás

A nyugati egyház meg lelkeket kutatott. Azt hitték, itt az 1000.dik év. Elkövetkezett az idők teljessége. Az egyház a világ végét várta. Búcsújárás és zsoltosma. Ez volt az idegenből jött papok minden gondja. Üdvösségüket keresték.*

A nyugati világ már arra rendezkedett be, hogy itt az ítélet napja. Ezt hozták magukkal a hittérítők is. És mindenki méltó akart lenni az örökéletre.

Pogányokat téríteni! Ez volt a szó! Nem is volt fontos, hogy a pogánynak a lelkét is megnyerjék. Elég volt nekik, ha keresztvíz alá hajtja a fejét.

Voltak sokan, akiken a kétkedés vett erőt. Nem tudták, hogy az eszmék nagy harcában hol a helyük. Hadurat elhagyni tiltotta lelkiismeretük, A nyugati hitet hinni mégis csak jó bebiztosítás! Nem lehet tudni, nem jő-e el tényleg a világ vége! Hisz oly meggyőződéssel hirdetik ezek a minden vértanúságra ts kész szerzetesek, így tett Vajk atyja is, a „kétarcú fejedelem.”

— Eléggé gazdag vagyok ahhoz, hogy két Istennek áldozzak! — mondotta, mikor kérdőre vonták. Arcával Nyugat felé nézett, lelkében Hadúrtól rettegett.

A törzsek fölött örökössé akarta tenni családjá hatalmát. Ezt úgy vélte elérni, ha idegen nőt hoz feleségül fiának. Vajkot teljesen a nyugati hit szellemében neveltette. Ámbár maga nem merészkedett annyin, hogy nyíltan megtagadja apái hitét, türte mégis, hogy a nyugatosok országában keresztül-kasul járjanak.

Ezek aztán learattak mindent. A behurcolt rab-szolgák amúgy is nyugathitűek voltak. Az itt talált néptöredékek egyrésze szintén. A nyakas magyar urak ugyan ragaszkodtak Hadúrhoz, de az ő hatalmuk hanyatlóban volt.

Mindenki tudta, hogy más világ lesz, ha Gyécsa visszatér őseihez, A mag kikelt, A vetés megnőtt. Erősen érett. Közel volt már az aratás napja. Nagyon sokan voltak, akik a betakarításban részt kértek.

A magyarokkal nem számolt itt senki. Azoknak erejét megtörte a fejedelem. Számukat meggyérítették a külföldi kalandozások. Most már nyugat kerekedett felül. Atila halála óta nem volt még itt ilyen magyar-üldözés. Egyelőre a hit leple alatt folyt minden. De minden jó német tudta, hogy nyugat hitűnek csak császára lehet! Aki áttért, az már nem számított ide. Legalább is a németek magukénak tudták. Valahogy tényleg úgy is volt.

Az áttérők összeházasodtak az idegenekkel. Összekeveredtek. Az ősi fődből magukat kitepték. Ide többé vissza nem térhettek. Az új földbe még nem eresztettek erős gyökeret. Lebegtek az űrben. Nem tudták, hová tartoznak. Egyelőre a királyi hatalom tartotta őket. Annak árnyékában lebzseltek. Nyilvánvaló volt, hogyha a király összetűz nemzetével, a nemzet ezekre már nem számíthat !

A kosütés pedig kikerülhetetlen volt. Egyfelől a fennhéjázó idegenek, akik már érkezettnek látták az időt, másfelől a meggyötört magyarság.

Nyugatnak szándéka volt az 2000 év óta ittlakó turánságot császárhűségre téríteni. Vagy vissza velük Ázsiába! Nagyon sokan inkább az utóbbit vállalták. Voltak, akik a rokonnépekhez menekültek a vihar elől. Kunok tábora, bolgárok országa hangos volt a magyar

szótól. Sokan a bessenyő fejedelem segítségét várták. Igaz, hogy ezek sokszor összemérték erejüket a magyarokkal! A két testvér sok borsot tört egymás orra alá, De mindegy! Inkább a bessenyők, mint a németek! Ha magyarok nem lehetnek, lesznek bessenyők!

A nemzet java azonban nem így gondolkodott. Nem akart sem kún lenni, sem bessenyő! Magyar akart maradni. Magyar a maga földjén! Ezek a királyba vetették bizalmukat. *Ezek a törvény alapján állottak.* A vérszerződésre hivatkoztak. Nem hitték, hogy Árpád unokája elhagyja nemzetét! Nem hitték, hogy itt már elveszett minden!

Édesgették, hívogatták a királyt, Vajknak magyarok közt a helye. Kergesse szélnek azt a sok szemetet! Ők majd megvédik egész Európa ellen!

— Nem igaz az, hogy a nyugati hit felvétele nélkül elpusztul a nemzet! mondották a királynak. Bizonyígtatták, hogy csak Európa közepe nyugathitű. A széleken még mindig a népek ősi hite üli diadalmát.

— Lám, — hivatkoztak rá, — a nyugatiak azt mondták, 1000-ben vége lesz a világnak. Az sem teljesebben! Hadúr hite szebb! Akik benne hisznek, nem csálnak, nem lopnak, nem gyilkolnak, az ellen-séggel kegyelmesek. Nézd, király, a nyugatiakat Bizáncban! Bennük lakozik maga Ármány! Anya megvakíttatja gyermekét, hogy maga lehessen a császár! Ott az embert legdrágább kincse ől könnyen fosztják meg. Mi ott egy emberélet? Hadúr legszentebb ajándéka ott a gyilkosok harácsa. Azok nyugathitűek, mégis mennyi bűn, ledérség lakozik bennük! A magyarok közt ilyet sohse talál! Ne is akard hát felvenni a vallásukat! Vagy nézz nyugatra! Válogatott kínzásokkal gyilkolják egymást az emberek. Nézd, ^saját országunkban is hogy üldöznek mindent, ami

magyar. Itt magyarul dalolni sem szabad. Hadurat imádni már erdők mélyére kell menni. Az idegenek kezébe kerül minden hatalom. Ha mi elveszünk, te is elveszel, óh Árpád unokája! Hallgass az eredben csörgedező vérré! Hallgass érzelmeidre. Imádkozz Hadúrhoz! Vond ki szablyádat az idegenek ellen. Megsegít téged akkor az Isten!

Ne kívánkozz királyi korona után. A pápától elfogadott korona a nemzet függetlenségének végét jelenti. Alávetést a pápai széknek. Adófizetési:.. Örök függést!

A pápát meg a császár parancsára választják. Aki tehát szolgálja Rómának, az szolgálja kell, hogy legyen a németnek is. Ez a törvény Nyugaton.

A mi vadvirágból font koszorúnk szebb korona fejedre, minden aranynál, mert ezt szabad magyarok erős keze teszi homlokodra s megvéd a poklok minden ördögével szemben.

Légy úr a saját földeden! Ne légy szolgálja másnak. Ne add hűbérül oda az országot!

István nem tudott igazságot tenni. Hátha mégis ezeknek a szilaj magyaroknak van igazuk? Hátha az idegenek azok, kiktől uralmát féltene kell? De őt már annyi kötötte Nyugathoz, hogy azt eltépni lehetetlen volt. Felesége előtt ezeket a tépelődéseket említeni sem merte. Fiait is nyugatosoknak neveltette. Azok előtt sem fújhatott takarodót. De meg ő hisz is abban, amit Nyugat fiai hirdetnek! Hadúr ideje lejárt. Mégha a magyaroknak is volna igazuk. Európa közepén nem állhat meg az ország! Alkalmazkodni kell hozzájuk. Ezt tanította már atyja is, a nagy fejedelem. A kétarcú.

Igaz, hogy 1000-ben nem következett be a világ vége. De a papok ezt is meg tudták magyarázni. Elfo-

gadhatóan. Nem baj! Legalább lesz idejük megtérni a magyaroknak, Mert ő azért szereti őket. Hisz végtére apja vére révén hozzájuk tartozik. Nincs igazuk, akik őt „német király”-nak csúfolják. Ő magyar! Csak más magyar, mint a többiek. Újmagyar! Ilyennek kell lenni mindegyiknek. Hisz ő azok javát is akarja. Azokért küzd. Azokért áldoz egybe éjt-napot!

Hogy mért van tele az udvar idegenekkel? Istenem, ezeket már megihlette az újhit varázsa! Ezé a jövő! És azt akarja, hogy ebben a jövőben a magyarok is benne legyenek. Meg aztán a magyarokkal nem csinálhat nyugati or szaglást. Az ő kardjukra nem támaszkodhatik. Akkor sohse aratna diadalt az újhit!

Ő pedig érzi, hogy hivatás vár rá! Neki keresztényé kell tennie az országot. Az nem baj, ha a nemzet régi szokásait elfeledi. Azok úgysem illenek össze, nyugat vallásával.

Nincs is szükség szilaj zenére és dalokra. Ezután szent éneket fognak dalolni a magyarok. A lófarkas lobogó helyére a Szent Anya képe kerül. Igen, annak ajánlja fel az országot. Az ő kegyelmébe adja, hogy fiait, a féktelen magyarokat téri se és védje meg.

István azt hitte, jót cselekszik, mikor nyakunkra ültette Nyugatot. Benne szent tűz lobogott. Benne hivatásérzet élt. Apostolnak érezte magát.

Minden elvégeztetett! Keresztényé kell lenni a nemzetnek. Az örök üdvösség nemcsak az enyém, haem az egész nemzeté lesz, Nem szabad véka alá rejteni a képességet, mit Isten adott neki, gondolta István!

De aztán mégha akarna tenni, sem lehet. A királyi udvarban az asszony az úr. Gizella! A bajor fejedelem lánya. Az már ki is adta az utasítást, hogy

mindenki rabszolga sorsba vettessék, ki nem hagyja ott az ősi bitet.

Mit tehet ezek ellenében István? A haderő az ő kezében van O a tényleges uralkodó Istvánnal csak nevét íratják alá.

Gyécsa erősen megszervezett országot hagyott hátra. Bezzeg az ő idejében másképp volt. Akkor még nem nyílt ki az idegenek szeme. De mostmár a fejére nőnek.

István saját rokonságát sem képes megvédeni velük szemben! Sok jóindulat lakozott benne, de gyenge és erélytelen volt.

Az asszony? Az pedig királyi koronát akart. Annak pedig meg kellett történni, amit egyszer Gizella akart. Férjhezmenetelenkor egy egész sereget hozott magával az udvarba. Most azok veszik körül.

Istvánnak tehát koronával felkent királynak kell lenni, hogy királyné lehessen Gizella! És úgy lön, ahogy az asszony, az erősebb akarta!

Érsek akart lenni Pilgrim

Passau püspöksége immár kevés. Míg püspök nem lett, mindenáron erre törekedett. Ám evés közben jó meg az étvágy, Független lenni Lehuburgtól! Ez volt már a cél. Mégpedig minden áron. Hogy is lehetne az? Igen, a magyarok által. Ez a „pogány” népség mire való? Arra, hogy Pilgrim érsek lehessen. Őt nem a tanítás szava indította meg. „Aki közületek első akar lenni, legyen szolgája másoknak!” Nem. Neki hatalom kellett. Pénz. Kincs. Birtok. Minden. Ezek birtokában tán még pápa is lehet!

Pannóniának egy csücske egyházilag Passauhoz tartozott. Már régen! Ez a helyzet a magyar uralom-

mal sem változott. A magyarok ugyanis nagyon türelmesek, Mit bánják ők, hogy Nyugat mint oszt, mint szoroz. Ok abból esetet nem csinálnak. A nyugatosokkal szemben közönyösek. Aki járószalag-fukra fűzi magát — menjen. A magyarokat az nem érdekli.

De nemcsak ők voltak ilyenek. Turán minden fia így gondolkodott. Így történt, hogy a világoralom lassan kicsúszott a kezünkből. Őket uralta egykor Kelet és Nyugat. Hírük mindenüvé eljutott. Hatalmuktól mindenki félt. És a világ népe egy szép napon arra ébredt, hogy Turán uralmának vége. Irán már az úr! Mindez csendben, észrevétlenül történt.

Ha a turáni testvérek ilyenek, miért legyenek a magyarok különbek? Piligrinnek pedig ez kellett. Jogcíme ugyan nem volt, de mi az? Ily csekélységen fenn nem akadhat. Ha nem erővel, hát csellel. Nyugat az alakíságot nézi. Arra sokat ad. Meg lesz az is. Ha csak az a baj — gondolja Piligrim. Hamisít hát okmányt. Nam valami egyszerű dolgot, hanem mindjárt pápai rendeleteket. Nem is egyet, hanem ötöt. Vagy, vagy. Azt mondja, hogy a lorchi érsekség jogutóda a passauai püspökség. Pannónia pedig ide tartozik. Félt azonban, hogy Róma kérdezi „hol vannak a pannóniai keresztények”? Köztudomás szerint ott már pár ezer éve turániak tanyáznak. Vagy még rebben is.

Az alakíságon tehát túltette magát Piligrim. Beleütközött azonban a lényegbe. Nem baj, gondolta. Nyugatosok lesznek a magyarok. Kell, hogy legyenek, mert Piligrim érsek akar lenni!

Útjában állt Piligrim tervének Wolfgang. Ellentéte Piligrimnek. Már régen ehetett volna püspök, érsek, de semmit el nem fogadott. Ő csakugyan első akart

lenni. Szolgája lett tehát másoknak. Gyalogosan jött. Semmit sem hozott. Csak forró lelkét. Mesterszeretettől áthatott szívét. Térített. Hirdette eszméit. Ingyen. Nem kapott. Senkitől semmit el nem fogadott. Jám-borsága sokakat levett a lábukról. A magyarok sok szolgája szívesen hallgatta őt. Hogyne, mikor olyasmit hirdetett, hogy nincsen úr, nincsen szolgál. Isten előtt egyek vagyunk. Az uraktól ugyan hirdethetett, amit akart, őket az hidegen hagyta. Hittek is Piligrimnek, hogy minden ember egyenlő. De lelkük mélyén arra gondoltak, hogy a magyar ember mégis csak különb a másiknál. De ennél többet aztán senki sem tett.

Wolfgang nagy sikereket ért el. Százak tódultak eléje. Germán, latin, bizánci rabszolgák ezrei. Mindenki megkeresztelkedett, Ez már benne volt a levegőben. Az terjesztette a hitet. Divat is volt. Hengegni is lehetett vele. „Miért ne legyen a szolgából úr?” — gondolta minden rabszolga. És mindegyik gyorsan odahagyta görög papjait.

A turániakat persze mindez nem érdekelte. Ok ténylegesen urak voltak. Nekik nem kellett azt kifejezésre juttatni. Nem is volt hozzá hajlamuk.

Piligrim nem örült a sikereknek. Neki, a püspöknek fáj az egyház terjedése. Na igen, mert nem ő terjesztette. Félt, hogy a vetés beérik és más fog aratni. Nem baj — gondolta — takarítani mégis csak én fogok. És visszahívta Wolfgangot. Felelősségre akarta vonni. Mint kóbor szerzetest a munkától el tiltani. Wolfgang engedelmeskedett. Hű fia volt ő az egyháznak. Engedelmes szolgája a felsőbbségnek. Ment Egyenest Piligrim udvarába. Beszámolt. Piligrimet elbódította a sok siker. Itt az alkalom.

Igenis, érsek fog lenni. Mindenáron. Pápai leveleket hamisított tehát. Nem kevesebbet, mint ötöt. Ezzel

azt igyekezett bizonyítani, hogy a lorchi érsekség jogutóda a passauai püspökség. A passau püspökség hatalma pedig egész Pannóniára ki erjed. Emlékiratokat írt. A pápát arra akarta rávenni, hogy ne csak Pannóniát, hanem a magyarok egész földjét adja neki.

Mint jó szomszédhoz illik, a szomszédnak nem csak a mesgyéje, hanem az egész birtoka kellett.

A lelkiatyát azonban ez nem gátolta abban, hogy hébe-hóba be ne üssön a magyarok földjére, csak úgy, egy kis portyázásra! Szövetségese Bambergi Luitpold volt.

Piligrim valóban atyja volt a magyaroknak. Egyik kezében a korbács, másik kezében pedig az égi manna. A pápához a következő jelentést küldte — VII. Bencéhez —

*„ . . . bár az e nemzettől való rettegés megyé-
m más tartománybéli hittérítői előtt nagy idő óta el-
zárta a bemenetelt, a jelen idő alkalmas volta
mindazonáltal oda hív engemet. A mindenható
Isten, aki szokott kegyelmével mindig összegyűjti a
szétszórtakat, megnyitni méltóztatott nekik szívének
sokáig elzárt ajtaját, hogy ridegségük leple szét-
szakasztván s vadállati kegyetlenségök megszűn-
vén, nyakaikat az Úr szelíd jármába görbítsék.*

*A magyarok ezen nemzetétől sok kérelmekkel
hivattam, hogy magam mennék, vagy küldötteimet
intézném hozzájuk a térítési munkára. Akikhez
midőn mind a szerzetesekből, mind más papi ren-
dekből elég alkalmas férfiakat küldöttem s mind-
neket akként intéztem, miként az angolok történeté-
ből tanultam, az isteni kegyelem csakhamar oly
gyümölcsözőnek mutatkozik, hogy a katolikus
hitben oktatóknak és megkereszteltetvén, mind a két*

nemű magyarok közül mintegy ötezret nyertek meg a Krisztusnak.

A keresztények pedig, kik a nép többségét alkotják s oda a világ minden részről foglyokként hurcoltattak s kik eddig gyermekeiket csak rejtekben szentelhették az Istennek, most minden félelem nélkül hozzák a keresztvizre. Oly öröm tölti el valamennyiöket, mint a vándort midőn hazájába visszatér, hogy immár keresztény szokásra imaházakat építhetnek s lekötött nyelveiket az Üdvözítő dicsőítésére megoldaniok engedtetik. Mert az Isten csoda' latos kegyelmességének hatása alatt, magok ama pogányok is, kik megtévelygésökben maradnak, alattvalóik közül senkit nem tiltanak el a keresztésztől s a papokat sem gátolják a szabad járás- kelésben. A pogányok oly békésen élnek a keresztényekkel s velők oly-annyira barátkoznak, hogy ott Izaiás jóslata látszik teljesedni:

— A farkas és a bárány együtt legelnek, az oroszán és az ökör egy jászolból esznek.

S ekként majdnem az egész magyar nemzet hajlandó a szent hit felvételére, hasonlókép a szlávok némely tartományai is készek hinni. Az aratás tehát bőséges, de munkások kevesen vannak. Ennélfogva szükségesnek látszik, hogy Szentséged oda néhány püspököt tétessen, mert a keleti Pannoniának és Moesiának már a rómaiak és gepidák idejében is hét püspöke volt, kik az én lorchi szent-egyházamnak, melyet én méltatlan szolgálók, voltak alávetbe,”

„Méltóztatnál áztatok (Piligrim követei által) nekem kegyesen megküldeni az érseki palástot és főveget, mely a szentszéktől csak a „metropolitának” küldetik meg tisztelet díjául.”

Kibújt tehát a szeg a zsákból. Ezért kellett ezer meg ezer magyarnak szenvedni. Ezért kellett nyugatiaknak lennünk. Piligrim is hozzásegített. Az ő erkölcsével. Nyugati eszközökkel!

Anyja lánya

Nyilas végigheveredett a gazdag sumédiai réten. Dús legelő nűjtózkodott körülötte, színes mezei vadvirágok terhes illata terjengett a légben. Tele tüdővel szívta magába az életet adó párát.

Gondolatai messze kalandoztak. Hol az apáktól regélt Ázsia mérhetlen pusztái jutottak eszébe, ahol más volt az élet, más volt a föld szaga, mások voltak az emberek, hol meg a szép nyugati lány mélytűzű szemei, öz-dereka, kecses hajlású alakja jutott az eszébe. Esztergomban ismerte meg egy körmeneten. Koppány levelét vitte az udvarhoz.

Még emlékezett a pillanatra, mikor Zuárdot levelevelével elküldte. Keleti selyemre szép rovásokkal volt írva a levél. Egy szívet mellékelte hozzája. Vert aranyból volt a szív. Valami bizánci ötvös készíthette 'Nagyapó egy keleti kirándulásáról hozta magával. Azóta dísze és értéke volt a családnak. Nyilas most Máriának, a szép nyugati lánynak küldte el, akinek anyja volt az Ekkhard Mária.

Nyilas az eget nézte, de szemei előtt egy női fej hullámos hajfonata bontakozott ki.

— Azóta már megkapta és elolvasta. Tudja már, hogy nélküle élni nem tudok. Szerelmem perzselő melegét levelemen át is érezhette. És mégsem siet hozzám! Életjelt nem ad magáról. Mint villogtak rám szemének égető sugarai, Mint perzseltek meg könny-Töyenhívő lelkemet! Mint hamvasztottak el bennem

minden más érzést! Fülembé suttogá, hogy szeret s ezt nem feledhetem! Karja, midőn átfonta nyakamat s bíborpiros ajka, midőn számhoz ért . . . Ah, jobb arra nem gondolni, Valóság volt az, vagy csak álmodtam? Nem! Nem! Nem álmodhattam. Az valóság volt! De én öntudatlan voltam. Nem is emlékszem egyébre, csak midőn ajkaink egy végnélküli érzésben összeforrtak s én azt mondtam neki: „Szeretlek!” S ő csendesen igent mosolygott. Azután múltak a napok és a hónapok. Összezőrdültünk. Elhatároztam, hogy feledem őt. Más lányt fűztem karjaimra. Másnak mosolyogtam szemébe. Másnak mondtam szép bolondságokat. Ah, de őt feledni nem tudtam. Nem vagyok képes. Mikor azzal a másikkal karonfogva mentem, mindig őt láttam magam előtt. Láttam, amint durcásodik, hogy én az övé, mással járok. Láttam szép szemeinek szemrehányó tekintetét. Midőn annak a másiknak szemébe mosolyogtam, eszembe jutott az ő bánatos szép arca, csillag szeme, amely tán most is érettem hullatja könnyeit. S amidőn a másiknak beszéltem, minden szavam és érzésem neki szólt Mert én őt és csak őt szerettem. Még ma is nagyon szeretem. Nem is feledem el soha. Még lent a földben sem. Érzéseim szellőkké válnak, sűgva-bűgva járják be a tereket. Megkeresem őt, ha él, ha hal. Fénylő napkelettől, sötét napnyugatig bolyong szellőérzésem s ha megtalálom, mint a köd befonom őt. Nem fog és nem tud szabadulni tőlem. Kisérem, mint az árnyék. Hatalmamból soha ki nem engedem. És ha majd szép testét átadják a Földanyának, elfogom a lelkét. Lelke és érzéseim egyesülni fognak. Örökre az enyém lesz. Együtt járjuk majd a berkeket, együtt jelenünk meg a Hadúrálózatokon, mint láthatatlan szellemek s ha kell, a ködös ég tejútján, Csaba seregében is együtt

fogunk harcolni véreinkért A nyugat leánya a kelet fiának arája lesz. És az egyesülés örökkétartó. Hisz nekik csak erkölcsaik nyugatiak. Vérük valaha Kelettől erjedt. Avarok voltak.

Koppány

Tar Zerind fia, Vajk közeli rokona volt. Ebben a korban benne testesült meg a magyar álmom és a magyar jövendő. Vitéz harcos, előrelátó törzsfő.

Egy évezred távolságából alakja nagyobb és dicsőbb, mint lehetett korában. 900 évvel megelőzte korát.

Az Árpádok révén joga volt a magyar kendeséges. Ezt vissza akarta állítani.

Született vezére volt a magyarságnak a nyugatosok elleni küzdelemben.

Azzal tisztában volt, hogy az Európában tanult testvérmarcangolások sírját áshatják meg népének. Mindenáron kerülni akarta ezért a nyílt összecsapást.

Korának széleslátókörű férfja volt. Tudta, hogy szó sem igaz abból, amit a nyugatosok hirdetnek. Tisztában volt azzal, hogy ősi hitében is birtokában maradhat a földnek a magyar. Hisz ott voltak a mórok! Ki bántotta őket a vallásukért? (Csak a földjük s gazdagságuk keltett a nyugatosokban irigységet.) A földet pedig itt akkor is védeni kell, ha bármiféle vallású is lesz a magyar!

Európa északi és keleti részét pogányok lakták. A nyugatos vallású fejedelmek azért a pogányokkal mindig szívesen kötnek szövetséget, ha abból haszon származik.

Bizánc is hányszor köszönhette a pogányok karjának megmenekülését. Tehát nem a nyugatosok írtják fenn a magyarságot, hanem fordítva.

Koppánynak a nyugatosok vallása ellen kevés-kifogása volt. Azokat az erkölcsi elveket, melyeket ezek hirdetnek, a magyarok évezredek óta átérzik és gyakorolják, Úgy fest a dolog, mintha a magyarok vallásából állították volna össze a nyugatosok legtöbb hitcikkét.

De a nemzeti szokások megváltoztatásába nem törődhetett bele Koppány.

Azt tartotta, hogy dézsma és tized nélkül is lehet imádni Istent. Az volt a hite, hogy Isten mindenütt jelen van a nagy természetben. Azt gondolta, hogy Istennek nincs szüksége arra, hogy őt emberi képmással ábrázolják, mert a nagy mindenség az ő keze műve, alkotása és Ő maga!

Vajk környezete azt hirdette, hogy bele kell illeszkedni a nyugatba. Vajk szerette volna, ha a keleti magyar szabadságszeretetét, emberbecsülését olthatja! át a nyugatba.

Koppány úgy Vélte, hogy — mint egykor Atillának — a magyarnak is úrrá kell lenni a nyugaton, Ezt az országot és egész Európát Atilla örökének tartotta.

Koppány tervéhez eszközöket keresett. Gyécsaj halála után joggal illethette volna meg őt a magyar kendesség. A magyaroknál ugyanis mindig a családfő (és nem a fiu) örökölte a hatalmat.

Sokan azt ajánlották neki, hogy vegye feleségül Gyécsa özvegyét, Adelhaidot. Folytak is ilyszerű tervezetések. Koppánynak ehhez a házassághoz nem sok kedve volt. A nyugatos Adelhaid italt szerető, férfias természetű özvegy volt. Már Gyécsának is sok galibát okozott. Koppány ezt a megoldást el is vetette.

Mások azt ajánlották, hogy üzenjen az erdélyi Gyulának. A marosmenti Ajtony is számításba jött.

— Szövetkezni kell mindenkivel, aki ebben az országban a magyarok uralmát fenn akarja tartani! — tanácsolta Nyilas.

Koppány azonban húzta a dolgot. Emlékezett még Attila fiának halálharcára, melynek a nemzet adta meg az árát. Meg aztán nem is hitte komolyan, hogy egy Árpádfi cserbenhagyja az ősi hitet. Lám, Gyécsa is csak kacérkodott vele, mikor azonban kenyértörésre került a sor, bizony, magyar maradt!

Bízott azonfelül saját karjának erejében és hűségese embereiben.

A keneségre nem is igen vágyakozott. Inkább hívei igyekeztek meggyőzni, hogy egyedül ő lehet a magyarságnak az a kendeje, aki megtarthatja a nemzetet a maga mivoltában.

Koppánynak meggyőződése volt, hogy a nyugatosok országait nem megsarcolni, hanem megszállni kellett volna. Az volt az elgondolása, hogy az állandó megszállás a magyarok uralmát egész Európában biztosíthatta volna örök időkre. Éppen ezért ellene volt a Gyécsa által betiltott kalandozásoknak. Azt viszont Koppány is tudta, hogy a céltalan, kalandozás feleslegesen fogyasztja a nemzet erejét. Tervszerű hadjárattal gondolta elfoglalni a nyugatot! Ha terve sikerül, a magyar kende székhelyét a Duna mellől a Szajna, vagy Rajna mellé lehetett volna áthelyezni. Atilla Ázsián is uralkodott. Neki a Tiszavidék, birodalmainak központja volt.

Azt hitte, hogy Európa nyugatán békében élhet a magyar. Itt keleten még minden a fejlődés zűrzavarában van. A magát túlélte bizánci császárság, a keletről előretörő rokonokat megállítani úgy sem tudja. Ezeket a rokonokat a magyarnak okosan egyesíteni kell. Át kell hozni Ázsiát, az ázsiai becsületességet,

az ázsiai tiszta erkölcsöket ide, a romlott Nyugatra.

Mindennek megvalósításához Koppánynak hatalom kellett volna- Az ő kicsiny törzsével és barátaival nem tud meghadakozni Nyugattal. Ehhez tervszerű előkészítés, egyesítés, összefogás kell.

Koppányt elgondolásában megakasztotta, hogy a kende más. Koppány nem volt nagyravágyó, amit tett volna és amit elért volna, csak nemzetéért tette volna,

Szilárd hite volt, hogy minden rossz és káros, ami új. Meggyőződése volt, hogy a nyugati szokások a nemzetet kiforgatják, elkorcsosítják.

Intő példa is volt előtte. A Kínába betódult turáni törzsek idők folyamán beolvadtak, eltűntek. Hiába volt meg Kínának az évezredek műveltsége, ha azt nem a turániak fejlesztették tovább, ők ma éuk is kínaiakká lettek. Míg a nagy falon túli szomszédok és függetlenek maradtak!

Lám, nekik sem ártott meg a hatalmas szomszéddal való szomszédság, Nem kellett elhagyni azért hitüket, szokásaikat, hogy turániak maradhassanak!

Sőt a nagy szomszéd félt tőlük!

Koppány azt is nagyon jól tudta, hogy az emberi műveltség semmi összefüggésben nincs a vallással. Ismerte dicső őseinek történetét.

Tudta, hogy egykor a Tigris és Eufrát környékén dúsgazdag művelt turáni országok feküdtek. Lám, azok is csak addig álltak, amíg önmagukban álltak. Amikor maguk közé engedték az idegent, lassan elhomályosult fénylő napjuk, majd maguk is belebuktak az új napba.

Koppány ennél fogva udvarában sem túrt semmit, ami idegen. El volt szánva, hogyha másképp nem

sikerül megmenteni nemzetét, inkább visszamegy övével Ázsiába.

Hírt hoztak már a vándorok arról, hogy mily dicső tetteket vitt végbe a magyarság ottmaradt kisebbik fele. Mindenki tudta itt, hogy azoknak mily hatalmas nagy földterület van a hatalmukban.

Vajk álma

Kőfalból épített házban székel Vajk. Megveti a magyarok sátrait. Fény körötte. Drága bizánci bútorok. Nyugati díszek. A faművészek, az ércművészek remekeivel díszítve szobája. Keleti szőnyegek. Nyugati kegyeszerék. Atyja teljesen megtörte a törzsek hatalmát, igaz, hogy azt a századok békéje úgysis megnyirbálta. Árpád fiainak tekintélye megcsorbította.

Most is törvényeket gyárt. Hogy lehetne szilaj a magyarból nyugati embert alakítani? Szigorú törvény sújt le mindenre, ami Hadúrra emlékeztet. El kell tűnni a régi világnak.

Hivatást érez magában. Az apostolok nyomdokain akar járni. Hisz úgysis oly kevés van hátra! 1000 táján vége lesz a világnak. O pedig benn akar lenni az üdvözöltek díszes seregében. Ha kell, a vértanukéban! Addig már rövid az út! Es azt akarja, hogy a magyarok is ott legyenek!

A szerzetesnek most is törvényt rónak. Ugy kezd: „Mindenben népem javát keresem! Azt akarom hogy ahol én ott leszek, ők is ott legyenek! Egy akol; egy pásztor! Az egy akolban benn kell lenni a magyarnak is!” Mily dicsőség lesz, ha a Mester mellett ott lesz ő is. Mint fogja áldani őt népe. Mily büszkék lesznek rá a szittyaiivadékok.

Igen, a Mester nemsokára eljön. Meglátják őt az

égnek felhőiben mindenek. Azok is, akik által-szegezték.

És akkor az igazakat állítja jobbkeze felé. A hamisakat baloldalt. O jobb kéz felől lesz. Ott is a legelsők között akar lenni. Közvetlen a Mester mellett. Az apostolok sok népeket térítettek meg, neki csak egyet adott az Úr. De ő nem rejti el képességeit. És azt akarja, hogy egész nemzetsége a Mester jobb keze felől legyen. Lelki szemeivel már látja a Mester kitüntető mosolyát. Látja, mint emeli magához az égi zsámolyához. Mindezt nemcsak látja, de érzi is. Szent merengéséből emberi hang riasztja fel.

A szerzetes várja a fejedelem szavának csengését, írni akarja a törvényt. De Vajk int.

— Hagyj magamra, fáradt vagyok. Állíts őrséget szobám elé.

A szerzetes kioson. Vajk visszahull merengésébe. Tényleg fáradtnak érzi magát. Mintha álmos is lenne; Tán a Mester akar közölni valamit szolgáljával. Álomlátással. Hirtelen eszébe jut, hogy ez pogány szokás. De már nem igen van ideje ezen töprengeni. Alomba hanyatlik.

És álmában látja a hatalmas Atillát. Fakupából iszik. Körüle pedig minden arany és fény! Ő maga az egyszerűség. Pedig lábainál Eurázia fejedelmei foglalnak helyet.

Mintha abban Hadúr kifürkészhetetlen alakját is látná. Mintha simogatóan mosolyogna rá. Vajk szeme is odaréved. Hadúr szomorú pillantása esik rá. Mintha hang törne fel lelkében „mért nem követed Atillát?”

Aztán eltűnik minden.

A hét halmon épült város közelében érzi magát. Mantua táján. Még sohasem volt ott. Mindig vágyott oda. Látomása lőn. Mintha az Isten fiának helytartóját

látná. És tényleg. Papjaitól körülvéve jó. És Róma legelőkelőbb urai kísérik. Szent éneket énekelnek. Zsolozsmákat zeng ajkuk. Szeretne közéjük menni. Vágyik a menettel tartani. De lábai úgy érzi kötözve. Szó nem hagyja el ajkát. Nem bír megmozdulni. Pedig szeretne. Nagyon szeretné szólni. Kiáltani! Azt szeretné mondani: várják meg őt is. Vélük akar menni. Ő is osztozni akar sorsukban. Ő is zarándokolni vágyik. Ő is kész a fáradságos útra. De nem bír. Tagjait mozgatni nem tudja. És ez rettentő keserűséggel tölti el lelkét.

Sírni szeretne fájdalmában, hogy mért nem mehet velük. Kínjában ki is csordulnak könnyei Hangosan felzokog.

A zajra belép az örök egyike. Gyengéden megérinti Vajk vállát. Az megfordul. Felnéz. Az ör látja, hogy nincs baj. Kioson. Vajk csak félálomban nézett rá. Mert íme álmát látja tovább.

Ismeretlen földeken botorkál, Úgy érzi, hogy még nem járt soha itt. De mégis, ismerős a tájék. Pórnéppel találkozik. Azoktól hallja, hogy a nagy király jön! A világ ura Róma ellen tart! Isten ostora most elsöpri a bűnt, Mindezt nem érti.

Majd porfelhő támad. Mintha magyar sereg jönne. A ruházatuk olyan. A szavuk is. De nini, hiszen ezek pogányok! Sehol nem látni a szent zászlókat. Lófarkas lobogót lenget a szél. Deli vitézek, A lovak szerszámja színarany. Előkelő urak. Vajknak eszébe jut, hogy most ő a magyar király! Hát vajjon kik ezek? Pártütők?

De aztán szemkápráztató fényesség támad!

A nap minden sugarát a táborra önti. Fényben úszik Itália földje (mert az volt). Aranyszálak játszadoznak a lovak és vitézek hátán.

Tűz a nap. Még nincsen meleg. Szellő nem leng, mintha hűvöske járna. Az egyik vitéz lehajlik lova nyakába. Megcsókolja. A ló hálásan hátrafordítja fejét. Áldozásra alkalmas, gyönyörű fehér mén. O maga is érzi. Tartása kevélyebb, mint a többié! Látja, amint ehhez a vitézhez zoltán fut. Hírt ad. A hírt tovább adják.

Látja Vajk az „Isten ostorát”! A világ urát? Ahogy tetszik. Fejedelmek kísérik. Mindjárt ráismer. Hisz saját vonásaiban is van mongol jellegzet. Tudja, hogy kelettől nyugatig északról délig ez a hatalom. Parancsoló intésére országok hullanak porba. Szavára milliók figyelnek. Akaratától függ a múlt és a jelen \ De ő roppant hatalmát kíméletesen használja. Az erőssel szemben férfi. A gyengének gyengelelkű atyja A legyőzöttel szemben kegyelmező úr!

Vajk éneket hall a háta megett. Hátrafordul. Látja Isten fiának helytartóját jönni. Leó pápát. Mindig közelebb. Szinte csodálkozik, hogy hogyan érhetett előbb! Aztán büszkeség is dagasztja keblét. Hisz Atila az ő ösátyja. A nagy! a hatalmas!

Emberi gyarlóság támad benne felül. Most már örül, hogy itt lehet. Gondolkozik, hogy jutott ebbe a helyzetbe?

De ím könyörgés üti meg a fülét. Az Isten fiának helytartója szól. A lelkek ura a világ urához. A lelkek királya a föld királyához! Az Isten fiának helytartója porba omol Isten ostora előtt!

— Kegyelmezz Rómának!... Az örök város hódolatát hozom lábaid elé!.. . Galliától Bizáncig, a kínaiak földjétől az örök városig minden téled remeg!... Te emberek életének vagy az ura! Isten küldött a világra, hogy büntessen általad bennünket!... Isten akaratában mi megnyugszunk, de kegyelmezz az örök

városnak!... Elfutott fejedelmünk. Nyúlszíve van! Neved hallására, jöttöd hírére tovatűnt. Árván maradt a római nép. De én, lelkük gondozója, kötelességből velük maradtam! ... Atila! Istennek ostora, kegyelmezz Rómának! .. Megérdemeljük, hogy feldúld városunkat Megérdemeljük, hogy túlvilágra küldd lelkeinket!... De van sok, akiknek még szeretnénk megmutatni a mennyei ösvényt. Ezért kérünk, ne bánts Rómát!.. Rómának sok a gazdagsága, Rómának nagy a hite. Rómának sok a kincse, mind tiéd lesz, óh földnek ura, csak kegyelmezz Rómának! ... Ugyis tiéd lészen, ha elpusztítod, de mi hasznod belőle?..

Itt elhallgatott az ősz pásztor. Eszébe jutott, hogy a vandáloknak sem volt semmi hasznuk, mégis feldúlták. Eszébe jutott, hogy Nérónak sem lett többje, mégis felgyújtotta. Aztán az is eszébe jutott, hogyha a művelt, büszke római vezérek így cselekedtek, mit várhat ő ettől a pogány idegentől? Mit várhat ő attól a fajtól, amelyről azt beszélik az ijedt remegők, hogy nyereg alatt puhítja a húst? Mit várhat ő attól, kinek lelkét nem szelídítette meg az írás szava?

Vajk mintha kiolvasná az Isten fiának helytartója gondolatait. Aztán szeretne Atila úrhoz járulni. Szeretné kérni — ő, a késői utód — hogy ne bánts Rómát.

De eszébe jutott Vajknak az is, hogy Atila helyében mit tenne egy keresztény fejedelem, ha egy pogány város lakossága kérne kegyelmet.

Mózesi parancs értelmében ki kellene irtatni a lakosságot. És Vajknak mintha most fájna, hogy az írás így rendelkezik.

De szól Atila. A pogány. A hadúrhibő. Akinek nem parancs a mózesi törvény. Akit nem hatott még át a bizánci törvény. Szól Atila. Hangjában messzi

Ázsiának erkölcsé suhog a bizánci műveltségre. Hangja szelíd, nem mint volna egy Néróé. Tekintete sima, nem mint Cézáré, aki legyilkoltatta Veringetorixot.

— Menj haza békével, főpap. Örvendezz a tiéd-
del. Kincseidre nincs szükségem. Van abból nekem is elég.

Atillának nem kellett tolmács. Gyermekkorában sokat tartózkodott Itáliában, ismerte jól a latint. Ismerte az országot. Ismerte a népet. És ismerte az új hitet. Éppen azért maradt meg ősei hitén, mert nagyon jól meg ismert mindent.

És Isten fiának helytartója nem akart hinni fülei-
nek. Vajknak régi pusztai törvények, ezeréves igaz-
ságok rajzottak agyában. A nomádok törvénye. Az
élet megbecsülése. Az emberszeretet. Az irgalmasság.

Szeretett volna oda rohanni Atillához. Szerette
volna megcsókolni a kezét. De Atilla megfordította
lovának kantárját. A főpap is vissza felé indult. A lá-
tomány eltűnt. Vajk pedig sírt, sírt. Hangoosan zoko-
gott. Lelkének pogány fele dicsérte. Hadurat.

Mikor felébredt, mintha lidércnyomástól szabadult
volna. B ű n ö s t állítottak elejbe. Ki találtatott
pogányságban. Gonosztevőt, ki izgatott a vallás ellen.
Ennek büntetése halál! Tudta ezt a fejedelem kör-
nyezete is. István ilyenért mindig halált osztogatott.

A palota idegen népe nem akarta egyedül kivé-
geztetni. Miért ne Istvánra hulljon a szitok? Miért
őket gyűlölje ez a jött-ment és ennek minden nem-
zetsége. Azonkívül az elveszett, fejedelemhez akart
fordulni. Hát eléje vitték.

István meghallgatta a panaszt. Aztán mindenk
nagy csodálkozására szólt:

— Távozz békével!

Elbocsátotta.

Mindenki nagy szemet meresztett. Ez nem istváni szokás. Ez nem fejedelmi erély. Meg is rótták érte a papok, hogy így nem lehet lebírni a pogányságot. De István ma nem bírt más lenni, csak magyarhíttű magyar!

Koppány-e, vagy István?

Meskó, a szláv pap nagyon jó pajtása volt Nyilasnak, Meskó szerette a jó nedűt. A mézsert sem vetette meg. De amellett hű fia volt egyházának. Már 46 pogányt keresztelt meg. Egészen biztosan elnyeri az égi üdvösséget. Ezt maga komolyan hitte is. Szerette volna, hogyha barátja, Nyilas is üdvözülné. Szerette volna őt áldani meg a századik keresztelőn. Ezért nagyon sokszor beszélgetett Nyilással. Igyekezett megnyerni az egyedül üdvözítő hitnek. De ez a Nyilas olyan konok pogány. Amilyen jó cimbora a bor mellett, oly megátalkodott, ha a hitbeli dolgokról van szó.

De még azonfelül nehezíti is a térítést. Ezért Jehova biztossan külön megveri őt. Lám, Erőst már majdnem sikerült a szent hitnek megnyerni. Nyilas beszélte le. Node Meskó nem adta fel a reményt.

Felkereste sátorában Nyilast. Véletlenül Erős megint ott volt. Nem baj. Hátha mindkettőt bevezetheti Jehova országába. Meskó azonfelül nagyon tudós férfiú is volt. Bejárta Bizáncot és Rómát. Volt Prágában és járt a császár udvarában. Most István királynak kergeti a báránykákat.

Csattanós parolával üdvözölte Nyilas Meskót. Az szerényen meghajtotta magát. Egy kupa ital is akadt hamarossan. Meskó sietve tért a tárgyra. Most nem

az égi üdvösségről beszélt. Az eszére akart hatni Nyilasnak.

— Lám, — monda, — ha megtérnél, a király kegyelmébe fogadna. Udvarába kerülhetnél!

Minek? — veti ellen Nyilas!

— Mégis csak szép a vitéz élete. És vitézkedni ma már csak a király zászlaja alatt lehet. Hisz tudod. István úr megtiltotta a külföldi táborozásokat. Nem is vezet az jóra. Csak fogyasztja a nemzet erejét. Elveszti legjobb fiait. Ifjúsága virágát. Aztán minden népet ellenségévé tesz. Ezek aztán majd egyszer összeszövetkeznek s együtt irtják ki a magyart. István úr mindezt belátta. Megnyerte a császár kegyét. Békét kötött a németekkel. A római udvarnak is hű gyermeke. Népét is be fogja vezetni a keresztény műveltségbe.

Nyilas csak hallgatta. Hallgatta. Olykor-olykor derűsen mosolygott. Nem vitatkozott. Nem tett ellenvetést. Aztán, hogy Meskó kifogyott a szóból, megkérdezte:

— Bevégezted? No jó, hát majd én is elmondom, mi az igazság. Amíg külföldön kalandoztunk, félfek tőlünk. Rettegték nevünket. Velünk ijesztgették szomszédaink a gyermekeiket. Szárguló paripáinkon befutottuk Európát. Amerre jártunk, tétet, fejet hajtottak előttünk. Ahol megfordultunk, gazdag ajándékokkal keresték kegyeinket. Vallásunktól senki sem igyekezett megfosztani. Mindenki örült, ha mi nem bántottuk az övét. Mióta István úr beengedte az idegenek hadát, vége a becsületnek. Mióta nem félnek erős öklünktől, szemünkbe kacagnak. A legjobb legelő, a legédesebb víz mind az idegeneké ebben az országban.

Kigyulladt arccal folytatta:

— Most már nem elég, hogy kincseinket össze-

harácsolják, lelkünköt is meg akarnak fosztani. Hitünk-
ből is ki akarnak forgatni. Hát erő nélkül és hit nélkül
tunik leszünk mi, árva magyarok? Hogy az idegenek
összeszövetkeznek? Ugyan, ne nevettesd ki magad,
Meskó! Mindegyik külön-külön és együtt is kereste
barátságunkat, míg féltek tőlünk, Ma már nem ők
keresik a mi szövetségünket, hanem mi az övékét?
Vagy azt hiszed, ha elég erősnek éreznék magukat,
nem vennék vissza Arnulf földjét még ma is? Hát
azt hiszed te, hogy hitünkért túrnak? Oh, te balga!
Kern! Öklünköt félnek? Ez így volt mindig és így
lesz mindig? Ha lehanyatlak a sújtó ököl, ránktapod-
nak. Lehetünk mi aztán akár német, akár szláv vallá-
súak is. Hát a német császár nem hadakozik az ő
hittestvéri alattvalóival? Hát a morva, meg a lengyel
fejedelem keresi, ki a keresztény? Hát a bizánci
császár nem pogányokkal szövetkezik-e saját keresz-
tény alattvalói ellen? Róma nem fél attól, hogy a
lengyelek is keresztényekké lesznek és erősebb lesz
a császár?

— Hogy minket bevon a nyugati műveltségbe.
Szegény Meskó, te nem tudod, hogy Nyugat a műveltsé-
géget őseinktől lopta. Nem csak nyugat, Kelet is. Bi-
zác, Nagy Sándor, a görögök a fáraók, Asszír, Babilónia
mind, mind nem lett volna, ha a mi dicső őseink a szumi-
rok 5000 évvel ezelőtt nem teremtenek műveltséget!
Ti még akkor barlangokban laktatok, mikor mi már
műveltnép voltunk! Ti még nöközőségben éltek, mikor
nálunk már tiszta családi élet uralkodott. Mózes és a
tanítók? Ugyan, hogy jönnek ezek a mi bölcseinkhez,
Mózes összeszedett vallása keleti regéken alapul.
Ha kiválasztott népe volna Hadúr, úgy az csak mi
lehetnénk. Mi, akiktől tanult a világ. Ti a barlangokban
még a tizújjatokat

sem tudtátok megszámlálni, mikor a mi csillagászaink kiszámították, mennyire van a Földtől a Hold. Hadvezérek, hódítások? Ugyan ki volt hadvezér nálatok? Cézár talán, vagy Nagy Sándor? Hisz kis vakondtúrás az, amit ez a két vezér meghódított a mi világverő ősünkhöz, Atillához képest. Érted-e, hogy a mi hatalmunk az Atlanti tengertől a Csendes tengerig terjedt? Tudod-e, hogy ezen felül (és ez volt az egész világ) minden nép adót fizetett nekünk? Tudod-e, hogy a kínai császárok oly hosszú falat építettek ellenünk, amekkora területet Cézár tán be sem járt? És aztán az emberiség? Hát itt aztán igazán otthon vagyunk. Hát képes-e a magyar olyan gazságokra, mint a nyugatosok? Hallottad-e, hogy magyar ember valaha valakinek a szeméit kiszúratta és fülébe forró ólmot öntetett, mint, ahogy ez a „mívelt” nyugaton dívik. Nagypám meséli, hogy Szent Gallenben egy kicsit kirúgtak a hámból, de ott sem bántottak senkit, Az aranyat, ezüstöt, igaz, hogy elhozták, a jó bort igaz, hogy megitták, de akkor még tehattük. Akkor még urak voltunk. Szolgák csak most kezdünk lenni. Most, hogy ti bejöttetek, István úr követői is azzal rémítgettek Koppány vezért, amit te itt elmondottál, De az mind mesebeszéd! Nem bánt bennünket a jó nyugat, ha erős lesz a kezünk. Boldog lesz, ha azt erős kezét megcsókolhatja. Nem fog kikezdeni addig senki velünk, amíg a karunktól félni lehet. Nem törődik senki a vallásunkkal, ha tartani kell tőlünk. Ezek csak akkor lesznek kérdések majd előttünk, ha gyengék leszünk. Csak akkor, vagy hogy jobban fejezzem ki magamat, már most! Igen, már most. Mióta István úr úgy megcsúfolta földijeit, hogy lovaggá üttette magát ő — Atilla unokája — holmi kóbor jöttment idegenektől, azóta tartani lehet mindattól, amit nekem

elmondta! Mióta idegenek laknak házunkban, félni lehet, hogy egy szép napon kitesznek onnan, ami már évezred óta a miénk. Mert a szumirok, párthusok, szittyák, az etruszkok, szarmaták, jászok, hunok, meg avarok, mint mi voltunk. Tudod-e ezt, Meskó? Egyszer így hívtak bennünket, máskor úgy, Minthogy engem Nyilasnak hívnak a komáim, Ördögnek a keresztények, hű fiának, Koppány, ide vessző kell vitézének arám, de ez alatt a sok név alatt mind én vagyok. Ha felvesszük Nyugat erkölceit, elromlik a lelkünk. Ha feltesszük a hitét, elvesz a lelkünk. Ha megtanuljuk nyelvét, elvesz nemzetségünk.

Ha lovaggá üttetjük magunkat általa, gyáva nyúl lesz belőlünk. Ha befogadjuk szokását, nem leszünk többé magyarok s ha fejet hajtunk előtte, elveszett számunkra Atilla öröke. Így bizony!

És Nyilas egyszerre csak azon vette magát észre,ogy Erőssel kettesben van. Meskó szépen elodalgott.

Koldus magyarok!

— Amerre a szem elláthat minden az idegeneké lett. István úr szétosztotta közöttük a földet. Még az embereket is kik, nem lettek hűtlenek az ősi hithez.

A magyarnak mije sem maradt. Rabszolgává lett Árpád földjén.

Rabszolga! Ezt a szót az ősök társadalmában nem is ismerték. Szolga az igen volt, de az együtt evett gazdájával az asztalnál. Ha ügyes volt, megkapta a gazda lányának a kezét is. De a rabszolga az más. Az valami olyan nyugati találmány. A rabszolga az olyan ember, mint egy állat, azzal gazdája szabadon rendelkezik. És most minden magyar ilyen lesz, vagy vagy hitehagyott!

Nyilas ámulva hallgatta ezeket a szavakat, melyek Csorna ajkáról hangzottak. Csorna sokáig élt a király udvarában. Árva gyerek volt. Koppány neveltette. Innen — vitézi életre vágyott — István úrhoz került. Most azonban megfutott onnan. Hazahívta őt a vére.

A levegőben terjengett valami. Mindenki a közelgő nagy leszámolásról beszélt. A magyarok és az idegenek között és ő nem akart fajbeliek ellen harcolni, Még a király seregében sem.

— Mennyivel más egészségesebb, ami társadalmi rendünk. Köztulajdon, bölcsen, egybeforva a magántulajdonnal.

Közös a mező, az erdő, a rét, a legelő, a folyó, a határ. Közel s távolban minden! De magántulajdonban vannak a kézi és házi szerszámok. A gulya, a ménes, a farka, a csorda.

Mindenkinek meg van a sajátja! De senkinek annyija, hogy másokat kizsákmányolhasson.

Megbecsülik az egyéni kezdeményezést. Ezen épül fel a rend. De senki sem születik koldusnak. Csak most lesznek azzá a magyarok.

Aki dolgozik, aki szorgalmas, aki ügyes, az gyűjthet tetszése szerinti vagyont De senki el nem veheti a nemzetség földjét, erdejét. István úr pedig most ezeket adja magántulajdonba. Ez visszaesést jelent ' De meg ellenkezik a vérszerződéssel is!

Ott ki lett kötve, hogy „a közös erővel szerzett javakból, mindenki igazságosan részesedjék”. Ki lett kötve, hogy „a nemzet tanácsából senki ki ne zárasék”. És most István úr olyanoknak adja a földet, akik nem vettek részt a honszerzésben. Idegenek ülnek a királyi tanácsban. Pedig a nagyapák kikötötték örök időkre, hogy őket Árpád sarjai a nemzet

tanácsából soha ki ne zárják. Közüggyel foglalkozni a magyarnak, nem joga, de kötelessége.

— Ha felborul ez a gyönyörű törzsi rendszer, ez a nemzeti közösség, ez a társadalmi rend, kicsúszik a magyar lába alól a talaj. A magyarság zöme szegényné lesz. Testét lelkét kénytelen lesz eladni be-tevő falatért. Ezt nem engedhetjük, — panaszkodott Csorna.

Nyilas megértően nézett rá. Amit Csorna mondott, azt ő is nagyon jól érezte.

Ám Csorna folytatta. Az idegenek meggyalázzák Árpád sarját. „Lovaggá” ütötték István urat a Garam vizében. Árpád unokáját ők ütötték lovaggá. A lovas nemzet fejét a hegylakó germánok. Meg a jöttment szlávok. Ők, ők! És Csorna szeméből kigördültek a könnyek. De Nyilas szólt, magyar vitéz nem sir, még ha csúfság esik is meg vele. Magyar vitéz vérrel mossa le a gyalázatot!

Tervezetés

A német urak, szláv és latin papok titkon összejöttek Eckhard lovag házában. Létük alapját fenyegette a veszedelem. Mindenünnen a magyarok panaszos jajjá hallott. Mindenfelől a magyarok haragjától lehetett tartani. Ez a harag nem a kis Vajk, hanem az idegenek ellen irányult.

Labogó pásztortüzek lángjánál a magyar vitézek elkeseredése határtalan volt, A királyi tanácsban magyar már alig akadt. Ez még Gyécsa idejében sem volt így!

Tartani lehetett attól, hogy a magyarság feltámad. Nem lázadásról van szó, hanem a legtörvényesebb

harcról. A vérszerződés megtartásáról, a magyarok szabadság harcáról.

A német urak azonban más szemmel nézték a dolgot. Létüket fenyegette veszedelem. És aztán azt a sok jó vagyont, mellyel a király elhalmozta őket. Ha innen kikopnak, mehetnek vissza sváb hazájukba földönfutóknak. Míg itt a legnagyobb gazdagságban, kényelemben élnek.

A szláv papok mindenben a német urak pártját voltak. Ők is félték. Ha innen kicseppennek, Isten tudja hol „téríthetnek” majd olyan veszélytelenül megint tízezreket.

— Koppány úrnak meg kell halni! Ez az én nézetem! — vetette oda Venczellin.

— Ha ő nincs, az egész ország a miénk! — Válaszolt Eckhard.

— Ez mind igaz, de hogy csaljuk ki ökelmét a barlangjából? — Kérdi Domokos vicispán,

— A király nem mer kikezdeni vele, — veti közbe Márton, a szerzetes.

— Koppányt hamarosan meg kell semmisíteni. Nem kell neki időt engedni, hogy „lázadást” szervezhessen. A magyarok mind mellette állanak. Mi csak a keresztényekre számíthatunk. Azoknak sem igen tetszik a fegyveres leszámolás, Félnék, hogyha nem sikerül a dolog, baj lesz! Aztán meg Ajtony is dacol a király hatalmával. Vászoly Erdélyben sem igen hallgatja meg a parancsokat. Pedig ő keresztény is.

— Vászoly ügyét majd én magamra vállalom szólt közbe Márton, a Bizáncot is megjárta pap.

— O reá a hit szavával hatni lehet,

— Legjobb volna ezeket a fenevadakat egyenként megfojtani!

— De mennél előbb — monda Domokos atya. —

— Minden perc helyrehozhatatlan veszteséget jelent. Ha a király ellenségei közül bármelyik is fel-támad és győz, vele bukik a kereszténység. Még akkor is, ha az illető maga is keresztény. Mert ezek a keresztény vezérek mind ellenségei a császár szolgálóinak, Nekünk! Egyedül Istvánban van megértés a való helyzettel szemben. Egyedül István király látja és tudja, hogy a császár támogatása nélkül elvesz az ő országa, Ezt már Gyécsa fejedelem is belátta. Már ő békét kötött a hatalmas császárral. A nagy és hatalmas császár nem is fog késlekedni, ha látja, hogy az ő hű szolgálóit veszély fenyegeti.

— Üzenni kéne tán a császárnak! — szólalt meg Eckhard.

— Azt ne, — volt Hunt véleménye. — István úr nagyon megharagudna.

— Igaz, István úr nagyon függetlennek hiszi magát.

— Azt gondolja, hogy ő csak a Szentszéknek a szolgálója. Nem veszi eszébe, hogy a Szentszék meg alá van vetve a hatalmas császár jóindulatának.* A császár egyelőre engedi István urat dolgozni. Mert, amit tesz, az a császár tetszésével is találkozik. És azután a császárnak most más dolga is van. Jöjjön csak el egyszer az idő, hogy a császár ráérjen, majd tisztázza itt a helyzetet.

— Minden föld, amely keresztény népek hazája, a császár elé tartozik, — vélekedék Márton atya. — A lengyelek is eddig függetlenek voltak. Most azonban befogadják az egyedül üdvözítő hitet és alávetik magukat a császár uralmának. Különben is akár vetik, akár nem, a császár keze hosszú. És ha uralmát rájuk kiterjeszti, csak jogaít gyakorolja.

* II. Szilvesztert is a császár „választatta” meg.

— Igen ám, de István úr szeretne független maradni — vélekedék Pál szerzetes.

— Az nem fog neki sikerülni, — veti ellen Márton.

— A Szentszék nem bírja magát függetleníteni a császártól. A Szentszékbe csak az ülhet bele, akinek a nagy császár megengedi, toldotta meg Márton.

— Ha ti nem kéritek a császár támogatását, magunkban nem fogunk megállani — monda Eckhardt.

— Már pedig István úr tekintete mögött magunkban kell megállnunk! Legyetek ravaszok, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok. Ez az egyház tanítása. Nekünk ehhez kell alkalmazkodnunk. És aztán miről van szó? Az egyház érdekeiről. Ha Koppány úr átveszi itt a hatalmat, az egyház is elveszett.

— Koppány úrnak ahhoz nincs joga — ellenkezett Márton.

— A jogról ne beszéljünk, — monda Pál, — A magyarok törvénye szerint mindig a legidősebb Árpádfi a vezér. Itt nem apáról fiúra megy a hatalom, mint a bölcs Nyugaton. És Koppány úr mégis csak idősebb Istvánnál. Már régen uralhatna itt mindent, de nem akar kibújni somogyi fészekéből. A törvény Koppány, a hatalom István úr kezében van.

— A kereszténység csak akkor lehetne nyugodt ebben az országban, ha Árpádok helyett a császártól kérnénk királyt. Akkor a király és a kereszténység érdeke egy lenne — szóla Márton.

— Annak is eljön az ideje — vélekedett Pál. — Most azonban legyünk szelídek, mint a galambok.

— És okosak, mint a kígyók, — egészítette ki Venczellin.

— István urat ma nem nélkülözhetjük — szólt Hunt lovag. — Neki kizárólagos tekintélye van itt és

künn is. És aztán ő a hit meggyőződéses embere. Felesége meg a mi vérünkéből való. Később sem lehet félretolni, mert gyermekei vannak.

— Azokat bízzátok rám — monda Márton, — majd én szerzetesi fogadalmat tétetek velük. Megmagyarázom nekik, hogy Istennek tetsző dolog lemondani, a föld gyönyöreiről.

— És a többi Árpádfi?

— Elintézzük nyugatiasan. A magyarok mindig csak jogról, emberségről szavalnak, mi azonban a célt nézzük. Vélekedett Meskó.

Meg aztán az egyház érdeke mindenfeléit áll. Itt nem lehet érzelegni! Nyilvánította véleményét Domokos.

— Hát akkor mit cselekedjünk? — kérdezte Pázmán.

— Venczellin már megmondotta — szólt Domokos. — A király ellen fellépnetek nem szabad, örültség is volna. Meg butaság is. ő annyira jó urunk, hogy egy született némettől sem kaphattok több kegyet. Ha maga a nagy császár venné is át az uralmat, sem lenne jobb dolgotok. Lám, odahaza szegénységben maradtatok. Itt meg a föld minden java a tiétek. A magyarok maholnap szolgaságba süsseltyednek. István úr parancsa, hogy aki meg nem keresztelkedik, szolgálja legyen. Csak az időt kell bevárni türelmesen. És aztán *uralkodhattok itt az idők végezetéig!*

— Jogunk is van hozzá, mert Pannónia a német császár birtoka volt . . . Meg a morva fejedelmeké. A császár adta mindig hűbérbe — monda Eckhard.

— Igen ám, de a magyarok azt mondják, hogy Atilla idejében meg az övék volt. Régebbi jogra hi-

vatkoznak. Meg az etruszkok, szarmatak jászok jogára is!

— Ez most mind nem fontos — szól Márton.
— Most az adott helyzettel kell számolni. Mi lesz Koppány úrral?

— Koppány urat én vállalom — felelé Venczelin.

— Hogyan, hiszen nincs száz vitézed se, — monda Pál.

— Nem te tanítod-e: legyetek szelídek, mint a galambok és okosak, mint a kígyók?

— Mit akarsz ezzel mondani?

— Koppány urat ki kell csalni erdei mélyéről!

— Nem fog idejönni.

— Nekem nem de, öccsének, Istvánnak eljő.

— És mit csinálsz vele?

— Azt, ami az egyháznak is érdeke. Inkább egy farkas vesszen, mint a százezer bárány.

— István úr nem fogja megengedni.

— Nem kérdezzük meg.

— Megharagszik!

— Majd okosak leszünk, mint a kígyók és szelíden adjuk tudtára. Elmondjuk, hogy meg akarta ölni őt. Mi az ő védelmére fegyvert fogtunk.

— Nem fogja elhinni.

— Hát mit tehet a tényekkel szemben? Csak mi tartunk össze. És utódainkban uralni fogjuk ezt a földet az idők végezetéig.

Márton atya megeskette a jelenlévőket, hogy hűek maradnak az egyházhoz és egymáshoz. Az urak aztán szétszéledtek.

És el lőn határozva Koppány úr halála.

Áldozás

A felkelő nap aransugarai bevilágítják a tájat. Koppány sátorvárosa ébred. A keleti nap csodás gyorsasággal melegíti meg a földet. Harmat felszárad, levegő átfül. A város lakói is sűrögni, forogni kezdenek. Csoportok alakulnak. Mindenütt a nagy áldozatról beszélnek. Vannak, kik vakarcsba font hajukat nyírják le. Mások megnyitják kezeik véredényeit. Sokan tulkokat ölnek.

Mindenki áldozatra készül. A várakozás meglátszik az embereken. Meglátszik az ünnep közelgő fénye az arcokon. A fiatalok bajnoki tornát vívnak. A idősebbek harci játékokon gyakorolják magukat. A részvét általános. Az asszonyok sütnek-főznek.

Még a keresztények is résztvesznek a közelgő, nagy várakozásban. Itt-ott csoportokba verődve, élénken tárgyalják az eseményeket. Ők nagyrészen a rabszolgák leszármazottai, őket nem érthette az isteni kegy, hogy Hadúr vallásában születhessenek. Kíváncsiságuk tetőfokra hág. Félelemnek nyoma sem látszik arcukon. Hisz itt bántódás nem érheti Őket. Jól tudják, hogy most a magyarok áldoznak és nem Bizánc, vagy nyugat papjai térítenek erőszakosan.

Nagyon sokuknak volna kedve áttérni Hadúr hitére. De ez igen nehezen megy. A király eltiltotta Hadúr vallását. Ők megint rabszolgaságba süllyednének. Meg aztán a bevádolás hitfeleik részéről. Nekik nem szabad a véleménynyilvánítás, ők csak nyugatosok maradhatnak, vagy szolgákká lesznek. A magyarok? Az más! Azoktól maradhatnak keresztények, vagy lehetnek Hadúrhívők. Azoknál ismeretlen dolog a türelmetlenség.

Bizánc papjai már évszázadok óta élnek közöttük.

Nagyon sokat át is térítettek közülük. De aztán jöttek nyugat papjai. Ezek letarolták a vetést. Amit Bizánc papjai ültettek, ezek kaszálták!

Ma aztán már végleg nyugat kerekedett felül.

Az ősi hit máglyatüze már csak kevés helyen gyullad ki. Bár a szabad magyarság Erdély bérceiben, vagy a Maros partjain magyar maradt, a fejlődési szigor, rábeszélés és kegy sokakat megtántorított!

A keresztények azonban nemcsak bámulóik. Ők maguk is a magyarok közé elegyednek. Részt vesznek az ünnepegekben. Önként. Kényszerítés nélkül. Szabadon!

Síposok járják be a várost. Kürtösök dala halatszik. Az egész sátorváros talpon. A vezér legszebb lovát adta ajándéknak. Hófehér mén tesz ma Hadúrnak áldozatot.

A sátorvárost feldíszített ökrökkel táltosok járják körül. Háromszor egymásután. Majd következik Koppany gyönyörű szürkéje. Gazdagon feldíszítve virágfüzérékkel. Megterhelve rózsakoszorúkkal. Délcegen és büszkén lép a vezető nyomában. Magatartása kevély. Mintha érezné, hogy Hadúr szolgálatára választott ki.

Azután az egész tábor felkerekedik. A nap már magasan jár az égen. Sugarai forrón melegítenek. Néha-néha egyik másik teherhordó megtörli gyönyöző homlokát. Mindenki a Vízpatak felé fart. Ez a folyócska egy erdőn sodródik keresztül. Édes vizében, jó időben, ízletes halakat fog a környék lakossága.

Az erdőben tíz percnyi járásra a patak partján tisztás. A tisztáson nagy köemelvény. A köemelvény keleti oldalán az áldozati verem. Az áldozati álla-

tokkal már megérkeztek. A tömeg vége még az erdő elejét sem érte el.

Jó egy órába telik, mire mindenki helyén van. Az állatokat elbódítják. A főtáltos kürtjét a vízbe mártja, aztán az egészet a földre hinti. Áldoz a föld szellemének. Az elbódított állatok mind a máglya köré terelve. Síposok éneke, dobosok pergetése, kürtösök bugása töri meg a csendet. Az áldozati állatnak jajjá sem hallatszik. A mézárások aztán gyorsan végznek. Az ökröket feldarabolják. Megsütik. Vérük az áldozati verembe hull. Ott el is enyészik, A patakba koszorúkat és virágokat szórnak a táltosok. Áldoznak a víz szellemének.

A főtáltos kürtjébe kevés vért vesz s szétszórja a levegőbe. Áldoz a lég szellemének. Aztán arccal kelet felé fordul. Imádkozik. Hálát ad Hadúrnak, hogy teremtette a mindenséget és benne a magyarokat. Dicséri az ő bölcs alkotását. Kéri, hogy ne feledkezzen meg a hívőiről a jövőben sem. Áldást kér a pihenő magyar fegyverekre. Esd, hogy mennél előbb a világ négy tájában fűroszthassék fényes kardjaikat.

Hálát ad Hadúrnak, hogy a világ felett való uralmat az ő hívői kezébe tette le. Kéri, hogy ez a jövőben is így legyen.

A tömeg némán, meghatottan áll. Mindenki a Végtelenség Urára gondol. Mindenkit imádságos hangulat száll meg. Sehol egy nesz nem hallik.

A főpap befejezte imáját. A fehérlovat darabokra vágják. A többi áldozati állatokat szintén. Kezdetét veszi a lakoma. Az áldozati darabokat a nemzetség fői és a táltosok kapják. Azután áldomás ivás a következő. Dicséret illesse a Napistent, aki megtermékenyítette a Földanyát. A gyülekezeten az élet

szépsége s földanyai öröme vesz erőt. Mikor a főtáltos látja a hangulatot, befejezi az ünnepséget. Mindenki hazatér. Otthon minden családnál előlről kezdődik az áldomásívás.

Ünnepelnek és áldoznak. Hogyne tennék hisz rossz idők járnak ma a magyarra. Nem tudni, István úr mikor támadja meg őket. Nem tudni, hogy hitükért és nemzetségükért mikor kell vértanúságot tenni . . .

De erre ma a nép keveset gondol. Öröm és vígság mindenütt. Hegyen, völgyön lakodalom.

Jövendő

Boncos szétteregette az áldozati beleket. Lefejtette a csontról a húst. Tűzbe tartotta s a csontrepedéseket nézni hívta a Táltost.

Táltos a fénylő nap előtt kelet felé fordulva, háromszor mélyen meghajolt. Vette az áldozati vizet s abból keveset a földre öntött. Áldozott a föld szellemének. Azután szorgalmasan szemügyre vette a kitevetett részeket. Nézte a magyar jelent s üzte a ködös jövőt.

— Harc lesz, nagy és véres. A nemzet bajbajut. Csak fiai menthetik meg. 1000 év is eltelhet és üldözött vad lesz a magyar ebben az országban. Nem sokára meglátod a hadak útját. Harcolj, mint az oroslán! Tiéd lesz a babér! — Csak ennyit mondott a Táltos.

Aztán tovább nézegette az áldozati beleket és csontokat. Lehetséges volna az? Elvész a nemzet? Hát azért hozta volna Hadúr ide őket? Jobbra balra forgatta és kergette a jövőt. Nem vész el a nemzet, csak szolgaságba süllyed. Királyai nyugatosok lesznek.

A magyar megtagadja Istenét. Elfordul Hadúrtól. Ennek lesz szörnyű következménye, amit látott.

Igaz, hogy Vajk azt állítja: „Nyugat nélkül elpusztulunk” — de nincs igaza! A hunok Kína határán évezredekig megállottak. Kelta, germán népek éltek a római tövében. Megmaradtak mert hűek maradtak őseikhez.

A nyugatosok nem a vallást nézik, hanem a hasznot. Hát a bizánci császár? Hányszor szövetségelt velük. Igen, míg erősek voltak. Nem bántotta a leghatalmasabb császárt a pogányokkal való szövetség. Összeházasodott velük. Hogy mért kellene nekünk nyugathoz idomulni? Sehogy sem ment a Táltos fejébe.

Tovább üzte a jövőt. Előre néztek az évszázadokba. Néha-néha fény csillant meg szemében, de az mindég elborult. Vigasztalan jövő! Elvész a magyar! Megsemmisül a Hadúr hite! Hát érdemes volt kijönni Ázsiából?

A sok picinyke fény, amit látott, meg nem nyugtatta. Mindig lesznek Hadúr-hívők. Világosan látta, pia apáira emlékszik a magyar, dicső tetteket ír be iaz évek lapjaiba. Hej, de oly kevés a fény a sok gárny mellett! Ezt világosan érezte s megintogtak térdei.

Arca elkomorult, szemében könnyek jelentek meg. Úgy látta, hogy a magyarság elveszti vezérét.

Tépelődött, kit mutat a sors útja vezérnek? Istvánt, kendét? Koppányi, a törzsfőnököt? Látta, hogy Árpád országát nyugat felől veszély fenyegeti.

Mintegy háromszázad múlva látta a segélyt. Ihletett szemeivel a ködös jövőbe nézett. Tisztán látta, hogy napkelet felől új testvérek meg akarják segíteni a magyart. Ah, csak testvérgyilkosságba ne essünk!

Látta Táltos, hogy a rokonok elvonultak. Újabb

háromszáz évig kell várni. Megint testvérek jönnek, de most délkeletről. Megint segítő kezet nyújtanak a magyarnak.

Az első másfél évig, a második másfél évszázadig várja a választ. Táltos látta, hogy a magyar megint ellöki a kinyújtott testvérkezet. Látta, hogy a rokonok elvonultak.

Az idő végtelen kerekén újabb három évszázad perog le. Megint testvérek jönnek. Megint napkeletről. Még pedig a levegőben. Csaba útján. Hadúrnak ez az utolsó kísérlete. Itt az utolsó kísérlete. Itt az utolsó alkalom, hogy elszakadjon a nemzet nyugattól! Itt az utolsó lehetőség, hogy világbíró testvérei társaságában uralja a földet. Több alkalom nem lesz!

Nyugatról sohse jön segítség, mindig csak veszedelem.

Táltos megdörzsölte szemeit.

Látja István halálát. Látja az idegenek felujjongá örömét. Hiába volt jó hozzájuk István, nekik nem volt elég idegen. Látja amint idegen vér jut a magyar trónra. Látja az ősei feltámadását. Az idegenek elűzését. Áldozati torokat lát. Berkekben jár a lelke. Feltámad hát a Hadúrvallás? Királya személyében diadalt arat a magyar hit? . . .

De aztán látja Táltos azt is, hogy ez mind csak átmenet. Mégegyszer megismétlődnek a jelek. Lát egy deli levantét. Egy Árpádfiút aki hajlandó lenne visszaállítani a régi hitet. De aztán, ajh, csúf vége lett annak! A nyugatosok elteszik láb alól!

A történelem meg úgy jegyzi fel: „hirtelen halál”!

A veszprémi „csata”

Koppány sátorvárosában nagy a felfordulás. Nyilas és társai hazajöttek. A Táltos gyűlésbe hívta a vitézeket. Mondják el ott, mi történt?

Mindenki lován, fegyverestől jelent meg. Minden szem Nyilasra szegeződött. Nyilas a kemény vitéz,, lehajtotta fejét. Könnyezett!

Táltos megkezdte a tanácskozást. Nyilas elmondta, hogy Koppány elutasította Ajtony és az erdélyi vezér követeit. Nem akart kende lenni. Vászoly, az erdélyi gyula is neki ajánlotta fel a kendeséget. Mint az Arpádcsalád legidősebb tagjának.

Azt is tanácslák a követek, hogy Koppány vegye feleségül Adelhaist, Gyécsa özvegyét. Koppány hal-lani sem akart erről. A kendeségre sem vágyott, ő csak a törvény betartását kívánta. Hadúr tiszteletének helyreállítását. A régi harcmódor felélesztését.

Ajtony és Vászoly követei előtt kifejtette, hogy mióta nagy barátságban vagyunk a némettel, saját földünkön szolgává tesz. A német császár Vajktól hűségesküt kivan. És adófizetést! Azelőtt örült, ha békében hagytuk. Akadnak Vajk udvarában, akik ezt helyeslik. Természetesen a jövevények! Ezek azt hirdetik, hogy a pápa a lelkek ura, a császár pedig a népeké. Ezért kívánta Koppány a kende udvarának megtisztítását az idegenektől. Népe romlását látja a beözönlőkben. De Vajk mást hirdet. Azt mondja» annál erősebb az ország, mennél több benne az idegen.

Ajtony és Vászoly követei ellenállást sürgettek, Koppány békét akart.

az idegenek ellen indultak. Csetepaték támadtak. Vajk serege a nyivánvaló veszedelem elől a Garam mögé húzódott. Az Esztergom-Győr-veszprémi, rómaiak építette hadiutat átengedte a magyaroknak. A nyugati fegyvernemű harcosok nyilván nem mertek megütközni Koppány ősi harcmódorú vitézeivel.

A király ismerte Koppány békülékeny természetét. Ezért a táborba hívatta. Koppány a kérésnek eleget is tett. Nem akart fegyverrel megvívni az unokaöccsével. Mindenáron el akarta kerülni a testvérharcot. Atilla fiainak példája lebegett a szemei előtt.

Lóra kapott s néhány vitézével a király táborába ment.

István nagy előkészületet tett fogadására. Ő is békességet kívánt. Bár lángolt lelkében a nyugathoz való simulas gondolata, nem akarta megkísérelni a kétes kimenetelű harcot. Először úgy volt, hogy esztergomi székhelyén fogadja. Később nem akarván Koppány érzékenységét bántani, arra határozta magát, hogy garammenti táborában találkozik vele. István parancsot adott, hogy amint Koppány megérkezik, azonnal bocsássák eléje.

Az udvari tanácsosok azonban más véleményen voltak. Félték István és Koppány megbékélésétől. Féltették hatalmukat. Féltették a magyaroktól elorozott földeket. Nekik Koppány halála kellett. Úgy, amint elhatározták. Kapóra jött, hogy Koppány csak néhányad magával jött. Wencellin Wasserburg grófja már az előőrson szétválasztotta őt kíséretétől. Fejedelmi parancsra hivatkozott.

Koppány kíséretét a nyílt mezőn elszállásolta. A vezért a nyugati urak mély meghajlással üdvözölték. A király szállása felé vezették. Alig tűntek el azonban Koppány kísérői, egy szláv pap fegyvere

halántékon találta a vezért. Egy prágai jövevény pedig hátulról tört dőfött belé. Erre megjött Wenczellin bátorsága is. Elülről támadt neki. Hunt és Pázmán lovagok némán nézték az eseményeket.

Istvánt már csak a kész tények' elé állították. Azt mondták, hogy Koppány életére tört. Elhitették, hogy Wenczellin párviadalba győzte le.

Elmondották, hogy testét nem tudták a feldühödött lovagok elől megmenteni. Szétszabdalták azt a hit védelmezői. Az ország négy pontjára kiszégezték. Hadd lássa mindenki a nyugatosok a hatalmát István képében.

István elszomorodott. A magyarok a legyőzött ellenséggel nem szoktak ily nyugatiasán elbánni. A legyőzöttben a hőst megbecsülték. Koppány pedig atyjafia is volt. De nem volt már mit tennie!

Koppány serege kisebb csapatokban járta a Dunántúlt. A nyugatosok azt mondták, hogy Veszprém alatt csata folyt. Koppány maga is elesett. Bizonyítékul fel is tudták mutatni szétdarabolt holttestét. A csapatok szétszéledtek. A nyugatosok együttmaradnak. Győztek! — össze kell szedni minden értékes dolgot és ki, szabad Bessenyőország! — indítványozta a végén Ecsér..

Itt mindent felosztanak s mindenkit szolgává tesznek, toldotta meg Kékes.

*

Atilla trónralépése után, 567-ben (Kr. u. 1001.); már a Szent Márton székesegyház előtt a törvényhez, ragaszkodók birtokán minden a nyugatosoké lett, A pogány magyarok szolgasorba süllyedtek, Megkezdődött az idegenek uralma.

Évszázadok óta turáni vér hullott erre a földre. Magyar akarat, magyar vitézség szerezte vissza a turáni népek számára. És magyar erő tartotta fenn a magyarok részére.

De a „veszprémi csata” óta már az uralom kisiklott kezükből. Az erdő vadjai nem nekik teremnek, a dúsan termő föld már nem nekik ontja áldását, a mező virágai nem nekik illatoznak, a nap ragyogása nem nekik szól. Fű nem értük zöldül, víz nem értük csobog.

Az anyák rabságra szülik gyermekeiket. Mindenki szolgának születik. A szolgák a föld művelői, a hasznat azonban más vágja zsebre. A szolgák csak életüket tengetik nemzedéken át, de az ő sorsuk megpecsételődött Koppány halálával!

Vissza

Ott állt a kis csapat a zajló Duna partjain. A kék víz visszavetette árnyékukat. Lenyergeltek. Mégegy-szer megpihentek. Itt kell hagyniok ezt a földet. Vissza, vissza Ázsiába! Más ott a víz. Más a környék. Mások az emberek. Ott élet van és szabadság!

A vége láthatatlan pusztaságon szabadon kalandozhat a ménes. Dús ott a gulya legelője. A falkának se szeri, se száma!

Idegen, napokig nem vetődik a tanyára. Ha mégis akad, magyaros vendégszeretettel látják. És az idegen ott nem él vissza a vendégjoggal. Mert ott nincsenek németek! Se szlávok! Se latinok!

Nyilas leszállt a lováról, Elővette kebléből azt a kendőbe kötött marék port, amelyet Koppány vezér sátorából hozott magával. Megcsókolta a megszentelt rögöt. Ezen valamikor a vezér lába nyugodott.

A kis csapat Kelet felé fordult. Imádkozott. Kérte Hadurat, hogy segítse meg az ő népét. Mert nekik innen menekülniök kell. A vérrel szerzett föld már nem az övéké. A vérrel itatott rögnek már új gazdája va. Apáik, nagyapáik csak annyit tarthattak meg belőle, amennyibe sírjuk elfért. Ott sem nyugszanak biztonságban. Hátha egyszer kivetik a csontokat is a pogány sírokból. Igen, a nyugatiak. A műveltek!

Pár száz évvel ezelőtt tán éppen ezen a helyen Zalán siratta országát. De akkor a magyarok elől menekült. Most meg a magyaroknak kell menekülniök. Itt nem maradhatnak. Üldözött vadak lettek a vérrel szerzett országban. Most könnyeik árja hull a megszentelt földre.

István nagy úr. Keze mindenüvé elér. Mert a nyugatosok keze mindenütt ott van, István urat pedig azok segítik. Ha kell, szépszerével, ha kell erőszakkal.

A nyugatosoknak minden eszköz jó. Igen, mert ők más erkölcs alapján állnak. Ők nem pogányok!

És Nyilas fuldokló zokogásba tört ki. Összetört a lelke. Úgy érezte, hogy céltalan immár az élet. Neki nem süt többé a nap. Neki nem dalol a madár. Gyász és feketeség mindenfelé. Otthon, Sumodériában eltemetett rokonok. Elesett komák. Szolgaságba taszított atyafiak. Már pedig ő szolga lenni nem akar.

Egy pillanatig azon gondolkodott, nem jobb lenne-e mindennel leszámolni!

Aztán Máriára gondolt. Összeszorult a szive. Sohasem fogja többé látni. Soha nem küldhet neki üzenetet. Mária azt fogja hinni, hogy elesett a „csatában”. Talán még meg is siratja. Minden hiába!

Hiába omlott apáik vére. Hiába voltak a nag akarások. Hiába hulltak el a legjobbak. Hiába küzdöttek a legnemesebbek. Hiába adta a legnemesebb vezér az életét! Hiába és minden hiába.

Aztán a kis csapat megindult. Lehorgasztott fejjel, vissza.

És *Nyilas látni fogja szabad Bolgárországot és anyja hazáját.* Hajh, de nem így gondolta ő egy koron.

Most már nem is kívánta látni!

Ki szabad Bessenyoországban vagy tán inkább Ázsiába a visszamaradt testvérekhez.

Ha majd feltámad egyszer a magyar nap, ha majd visszatér ősi hitére a magyar, ha rátalál egykoron vérére, akkor megerősödve visszafognak jönni a testvérekkel! Most azonban fény kell, levegő, szabadság!

